

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní politika a diplomacie

Norský model mírových operací OSN – model aplikovatelný v Africe?
(diplomová práce)

Autorka: Bc. Jana Vavříková

Vedoucí práce: prof. PhDr. Zuzana Lehmannová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Norský model mírových operací OSN – model aplikovatelný v Africe?“ jsem vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v příloženém seznamu.

V Praze dne 29. 6. 2017

Podpis:

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Radimu Sršňovi, Ph.D., oponentovi mé diplomové práce, za rady a připomínky, které mi k jejímu zpracování poskytl.

Obsah

Úvod.....	1
1. Operace OSN na udržení míru	3
2. Teorie konfliktu	11
2.1 Životní cyklus konfliktu	13
2.2 Mírové nástroje řešení mezinárodního konfliktu.....	15
2.2.1 Diplomatické nástroje řešení konfliktu	17
2.2.2 Právní a politické nástroje řešení konfliktu	20
3. Základní charakteristické znaky a předpoklady norského modelu	22
4. Povaha konfliktů v Africe	26
5. Operace OSN na udržení míru v Africe.....	30
5.1 Operace OSN v Somálsku (UNOSOM)	31
5.1.1 Povaha somálského konfliktu.....	31
5.1.2 Aplikace norského modelu.....	38
5.2 Operace OSN v Sierra Leone (UNOMSIL a UNAMSIL)	41
5.2.1 Povaha konfliktu v Sierra Leone	41
5.2.2 Aplikace norského modelu.....	46
5.3 Operace OSN v Súdánu (UNMIS)	49
5.3.1 Povaha súdánského konfliktu.....	50
5.3.2 Aplikace norského modelu.....	56
5.4 Shrnutí aplikace norského modelu	59
Závěr.....	61
Seznam použité literatury	64
Knížní zdroje.....	64
Odborné zdroje.....	66
Dokumenty.....	72
Internetové zdroje	72
Přílohy	75

Seznam grafů

Graf 1 Aktuální působení operací OSN na udržení míru ve světě	3
Graf 2 Křivka konfliktu	14
Graf 3 Vývoj vojenských výdajů v Africe v letech 1988-2015 v miliardách USD	26
Graf 4 Konflikty v Africe v letech 1816-2007	29
Graf 5 Složení UNITAF k 7.1.1993	36
Graf 6 Složení UNAMSIL k 31.3.2002 v době maximálního nasazení	44
Graf 7 Složení UNMIS v době plného nasazení v lednu 2011	50

Seznam obrázků

Obrázek 1 Galtungův ABC trojúhelník	11
---	----

Seznam tabulek

Tabulka 1 Civilní a vojenské úkoly peacekeeperů	7
Tabulka 2 Rozčlenění operací OSN na udržení míru podle generací	8
Tabulka 3 Přehled konfliktů v letech 1945-2003	12

Seznam příloh

Příloha 1 Mapa působení Norska v konfliktech mimo své území	75
Příloha 2 Rozdělení států Afriky na základě Giniho koeficientu	76
Příloha 3 HDP na osobu Afrických států za rok 2015 v miliardách USD	77

Seznam použitých zkratk

AU	Africká unie
ECOMOG	Monitorovací skupina Hospodářského společenství západoafrických států (The Economic Community of West African States Monitoring Group)
ECOWAS	Hospodářské společenství západoafrických států (Economic Community of West African States)
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
RB OSN	Rada bezpečnosti Organizace spojených národů
RUF	Jednotná revoluční fronta (Revolutionary United Front)
UNAMID	Hybridní operace Africké unie/Organizace spojených národů v Dárfúru (African Union/United Nations Hybrid operation in Darfur)
UNAMSIL	Mise Organizace spojených národů v Sierra Leone (United Nations Mission in Sierra Leone)
UNISFA	Dočasné bezpečnostní síly Organizace spojených národů pro Abyei (United Nations Interim Security Force for Abyei)
UNITAF	Jednotná operační skupina (Unified Task Force)
UNMIS	Mise OSN v Súdánu (UN Mission in the Sudan)
UNMISS	Mise Organizace spojených národů v Jihoafrické republice (United Nations Mission in the Republic of South Sudan)
UNOMSIL	Pozorovací mise Organizace spojených národů v Sierra Leone (United Nations Observer Mission in Sierra Leone)
UNOSOM	Operace Organizace spojených národů v Somálsku (United Nations Operation in Somalia)
USA	Spojené státy americké (United States of America)

Úvod

Hlavním posláním Organizace spojených národů (OSN) je být strážkyní a ochránkyní světového míru a bezpečnosti, za tímto účelem vysílá tzv. operace OSN na udržení míru po celém světě. Operace představují jednu z nejexponovanějších aktivit a současně také jednu z nejkritizovanějších aktivit organizace, jelikož jejich výsledek není vždy jednoznačný a operace jsou navíc velmi náročné na finanční a materiální zdroje. Operace OSN na udržení míru v Africe jsou charakteristické nedostatkem zájmu ze strany západních států a tím i nedostatkem finančních zdrojů, které převážně drží a ovládají tyto státy (Jakobsen 2002, s. 154). Po studené válce dochází ke koncentraci operací OSN na udržení míru na africkém kontinentu, což ale samy africké státy často a silně kritizují jako neadekvátně zaměřenou aktivitu mezinárodního společenství.

První kapitoly této diplomové práce se soustředí na vymezení základních důležitých pojmů, se kterými bude pracováno v dalších částech práce. V první kapitole jsou definičně ukotveny operace OSN na udržení míru, jejich ustálená typologie a principy operací OSN na udržení míru. V druhé kapitole práce zpracovává teorii konfliktu, křivku konfliktu a mírové nástroje řešení konfliktu, které představují základním způsob řešení mezinárodních konfliktů z pohledu mezinárodního společenství. Pro obě kapitoly je použita převážně popisná metoda.

Následující kapitola vymezuje základní charakteristické předpoklady definující norský model. Dále se práce soustředí na základní charakteristiku a povahu afrických konfliktů po studené válce. V kapitolách jsou použity metody syntézy a deskripce.

Poslední kapitola práce analyzuje tři africké konflikty a působnost mezinárodních aktérů a operací OSN na udržení míru v těchto konfliktech a dále kapitola aplikuje norský model na tyto konflikty a působení operací OSN na udržení míru v těchto konfliktech. Jedná se o konflikty v Somálsku, Sierra Leone a Súdánu (v chronologickém pořadí od nejstaršího). Tyto konflikty byly vybrány jako reprezentativní vzorek operací OSN v Africe, které představují důležité operace v rámci afrických ale i globálních operací OSN na udržení míru.

Somálsko a operace UNOSOM reprezentují operaci, kterou mezinárodní komunita považuje za neúspěšnou, Sierra Leone a operace UNOMSIL a UNAMSIL naopak jsou považovány za operace úspěšné. Súdánský konflikt a operace UNMIS byli vybráni z důvodu aktivní norské účasti ve vyjednávání súdánských mírových dohod, což umožňuje přímější analýzu praktické aplikace norského modelu na africké konflikty. V práci jsou záměrně vybrány pouze ukončené operace, protože aktivní operace OSN na udržení míru obsahují příliš mnoho proměnných, které mohou směr operace OSN v relativně krátkém časovém měřítku změnit. V kapitole je použita metoda deskripce a analýzy, doplněná ve shrnutí o indukci a komparativní analýzu.

Cílem práce je na základě stanoveného teoretického rámce a následné analýzy konfliktu a aplikace norského modelu zjistit, zda povaha konfliktů v Africe splňuje základní předpoklady norského modelu jako možnost uplatnění norského modelu na operace OSN na udržení míru v Africe.

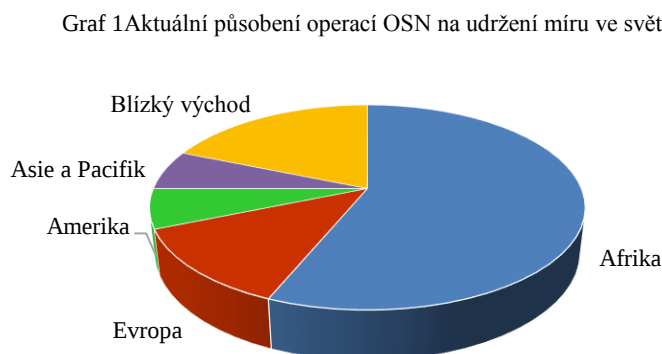
Práce vychází převážně z anglicky psaných odborných publikací, kdy se jedná primárně o články a studie publikované v odborných časopisech dostupných v elektronické podobě a dále o knižní publikace. Práce také vychází z originálních zdrojů OSN a resolucí OSN opět dostupných v elektronické podobě na oficiálních internetových stránkách OSN.

1. Operace OSN na udržení míru

Operace OSN na udržení míru (*UN Peacekeeping operations*)¹ představují nejviditelnější aktivitu OSN v případech řešení mezinárodních konfliktů, zároveň však sklízí největší kritiku, protože představují kontroverzní aktivitu z pohledu mezinárodních aktérů.

Celkem 30 % všech operací OSN na udržení míru od první vysílané operace až do dnešní doby bylo soustředěno na africkém kontinentu. V současnosti působí ve světě 16 aktivních operací OSN na udržení míru, z nichž 9 operuje v Africe (aktuální stav k dubnu 2017). Zbylých 7 operací je pak rozmístěno po ostatních kontinentech světa, současné rozmístění demonstruje

Graf 1 (United Nations ©1945-2017a).

Zdroj: United nations ©1945–2017a, vlastní zpracování.

Vymezení přesné a jednoznačné definice operací OSN na udržení míru je problematické, protože operace jako takové nejsou definovány v zakládajícím dokumentu OSN a to v Chartě OSN, přestože jsou používány jako nástroj řešení konfliktu OSN už více než 60 let. Operace OSN ale patří k nejexponovanější a současně nejkritizovanější činnosti OSN (Bureš 2003, s. 3), tento fakt vede odborníky ke snaze formulovat a koncipovat teorie, které

¹ Pro zjednodušení bývají tyto operace nazývány jako mírové operace nebo mise OSN. Vzhledem k původnímu znění v angličtině je přesnější interpretací pojem operace na udržení míru.

by poskytly teoretický rámec pro charakteristiku úlohy, principů a poslání těchto operací OSN.

Pro základní nástin problému vychází práce z definice operací OSN na udržení míru podle OSN. Operace OSN na udržení míru definuje jako operace, které jsou složené z vojenského, policejního a civilního personálu, který pomáhá dodržovat bezpečnost a poskytuje pomoc v politické a mírotrvné oblasti (United Nations ©1945-2017b)². Tato definice neobsahuje však dostatečnou podrobnost, aby jednoznačně vymezila operace OSN na udržení míru. Vágnost definice způsobuje nejednotnost a nejasnost v interpretaci operací a tím i nekonzistentnost v definici úkolů a povinností operací při jejich ustanovování v rámci systému OSN (Bureš 2003, s. 25).

Komplexnější definice však mohou postrádat všeobecnou aplikovatelnost a OSN by jejich definicí mohla přijít do střetu zájmu se svými vlastními definicemi, cíli a úkoly. OSN také dokáže díky neurčitosti definice „ohýbat“ účel operací OSN na udržení míru podle svých aktuálních potřeb a měnících se hrozeb v mezinárodním prostředí, což samozřejmě umožňuje jistou míru flexibility a lepší reakčnost OSN na současné výzvy, kterým musí čelit. Na druhou stranu může také docházet ke zneužívání operací OSN na udržení míru a nekoherentnímu vystupování OSN, čímž si může OSN podrývat svou vlastní autoritu v mezinárodním systému.

V odborné literatuře se setkáváme s pojetím operací OSN na udržení míru jako s tzv. operacemi „šest a půl“ (Ramsbotham - Woodhouse 2011, s. 11), toto označení je právě důsledkem faktu, že operace nejsou definovány v Chartě OSN, ale vychází z obsahu a kontextu jednotlivých kapitol Charty OSN. Kapitola VI Charty OSN je soustředěna na akce k pokojnému řešení sporů, kdežto Kapitola VII Charty OSN definuje akce při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných (United Nations 1945). Operace OSN na udržení míru nespádají přímo ani do jedné z kapitol a nachází se někde mezi Kapitolami VI a VII.

² A peacekeeping operation consists of military, police and civilian personnel, who work to deliver security, political and early peacebuilding support (United Nations ©1945-2017b).

Kapitola VI Charty OSN v článku 34 uvádí:

Rada bezpečnosti může konat šetření o každém sporu nebo každé situaci, která by mohla vést k mezinárodním třenicím nebo vyvolat spor, aby určila, zda trvání sporu nebo situace by mohlo ohrozit udržení mezinárodního míru a bezpečnost (oficiální český překlad, Charta OSN 1945).

Dále Kapitola VI neuvádí, jakými prostředky bude toto šetření zajišťovat. Na druhou stranu Kapitola VII Charty OSN ve článku 42 obsahuje:

Má-li Rada bezpečnosti za to, že by opatření podle článku 41 nedostačovala anebo že se ukázala nedostatečnými, může podniknout takové akce leteckými, námořními nebo pozemními silami, jaké považuje za nutné k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti. Takové akce mohou zahrnovat demonstrace, blokádu a jiné operace leteckými, námořními nebo pozemními silami členů Organizace spojených národů (oficiální český překlad, Charta OSN 1945).

Přičemž článek 41 obsahuje ustanovení nutnosti spory řešit nejdříve mírovou cestou. Opět ale může docházet k různému výkladu, co znamená nedostatečnost mírových opatření.

Při hlubším pohledu je však problém už se samotnou definicí udržování míru (*peacekeepingu*). Pokud tedy opět zůstaneme u verze podle OSN, ta definovala udržování míru jako jednu z pěti mírových a bezpečnostních aktivit, kterými jsou:

- a) Prevence konfliktů (*conflict prevention*) – zahrnuje strukturální a diplomatická opatření k prevenci sporů, které mohou vést k násilnému konfliktu.
- b) Vytváření míru (*peacemaking*) – užití diplomatických opatření, kterou povedou znepřátelené strany k vyjednání dohody.
- c) Udržování míru (*peacekeeping*) – použití vojenského, policejního a civilního personálu, které povede k vytvoření udržitelného míru.

- d) Znovunastolení míru (peace enforcement) – použití vojenských a dalších opatření k vynucení vůle Rady bezpečnosti OSN.
- e) Budování míru (peacebuilding) – souhrn opatření soustředěných na snížení rizika propuknutí nebo znovupropuknutí konfliktu (DPKO 2003, s. 10-11).

Těchto 5 aktivit vychází z textu Agendy pro mír od bývalého generálního tajemníka OSN Boutrose Ghálího z roku 1992. Boutros Ghálí definoval peacekeeping jako terénní rozmístění jednotek Spojených národů po odsouhlasení zúčastněnými stranami, jednotky se obvykle sestávají z vojenského, policejního a civilního personálu Spojených národů (Ghali 1992, s. 5).

Udržování míru je technika, která rozšiřuje možnosti jak prevence konfliktu, tak vytváření míru (Ghali 1992, s. 5). Ghálí zároveň vyzdvihuje, aby jednotky OSN byly zřízeny podle článku 40 Charty OSN, který zdůrazňuje zatímní použití donucovacích prostředků pro dosažení žádané situace a prostředků vedoucí k nápravě situace nebo konfliktu v co nejkratším časovém období, a ne podle článku 43 téhož dokumentu, který je direktivnější povahy i vůči členským státům OSN, které jsou povinny poskytnout OSN potřebnou podporu a prostor pro konání OSN v oblasti udržování míru a bezpečnosti (Ghálí 1992, s. 12). Problém operací OSN spočívá v tom, že v drtivé většině případů je potřeba zaujmout komplexní přístup k řešení situace, a tudíž nestačí použít pouze jednu z výše zmíněných mírových a bezpečnostních aktivit pro úspěšné řešení situace a zároveň je velmi složité odhadnout časový horizont operace, jinými slovy, jak dlouhá je dočasná operace.

OSN šla v definici udržování míru ještě dále a definovala civilní a vojenské úkoly tzv. peacekeeperů, jejich přehled udává *Tabulka 1*. OSN však již nedefinuje, které z těchto úkolů jsou nezbytné pro udržování míru a jak jich má být dosahováno (Bellamy 2010, s. 14).

Tabulka 1 Civilní a vojenské úkoly peacekeeperů

Vojenské úkoly	Civilní úkoly
Asistence při implementaci mírových dohod	Pomoc bývalým válčícím stranám v implementaci mírových dohod
Monitorování příměří nebo ukončení projevů nepřátelství	Podpora dodávek humanitární pomoci
Zajišťování bezpečného prostředí	Asistence při odzbrojení, demobilizaci a reintegraci bývalých bojovníků
Prevence propuknutí nebo rozšíření konfliktu	Dohled nad průběhem voleb
Vedení států nebo oblastí/regionů přeměnou ve stabilní vládu založenou na demokratických principech	Budování kapacit pro prosazování právního státu
Správa území v době přeměny	Podpora respektu k lidským právům
	Asistence ekonomické obnovy
	Vytvoření přechodné administrativy v době přeměny v nezávislou oblast

Zdroj: DPKO 2003, s. 2-3, vlastní zpracování.

Z řad odborníků jedna z uznávaných definic udržování míru jej formuluje jako techniku vyvinutou převážně OSN ke kontrole a řešení ozbrojených konfliktů (Goulding 1993, s. 452). Tato definice připouští, že nejenom OSN sehrává roli při udržování míru, ale je zde prostor i pro další aktéry, například regionální organizace. Další možnou definicí může být také chápání udržování míru jako mírové účasti třetí strany v potenciálním mezinárodním konfliktu vedené se souhlasem všech dotčených stran (Ehrhart – Klingenburg 1996, s. 26).

Ačkoliv operace OSN na udržení míru nebyly striktně kodifikovány, existují a platí psaná pravidla pro jejich vysílání a fungování, která mají svůj původ v padesátých letech 20. století a dá se tvrdit, že s určitými obměnami jsou platná dodnes. Těmito pravidly jsou, že operace OSN na udržení míru:

1. Působí pod velením a kontrolou generálního tajemníka OSN;
 2. Reprezentují morální autoritu více než vojenskou sílu;
 3. Ztělesňují univerzalitu OSN;
 4. Vyslání je podmíněno souhlasem zúčastněných stran konfliktu;
 5. Zaujímají neutrální pozici vůči stranám konfliktu;
 6. Používají sílu pouze v případech nutné obrany;
 7. Konají tak, aby minimalizovaly ztráty a odstranily co nejvíce hrozeb
- (Daniel - Hayes - Jonge Oudraat 1999, s. 9).

Operace OSN na udržení míru nejsou rigidním mechanismem, a proto se v průběhu historie těchto operací dají identifikovat jednotlivé generace na základě toho, jak se postupným vývojem měnily potřebné aktivity, kterými byly operace OSN pověřeny (základní přehled udává *Tabulka 2*). Ovšem ani toto rozdělení není nijak pevně kodifikováno, ale je nejčastěji přijímáno jako základní rozdělení, které poskytuje dobrý vhled do historického vývoje operací.

Tabulka 2 Rozčlenění operací OSN na udržení míru podle generací

Generace operace	Klíčová činnost
První	Tradiční udržování míru
Druhá	Civilní úkoly
Třetí	Znovunastolení míru
Čtvrtá	Budování míru
Pátá	Hybridní operace

Zdroj: vlastní zpracování.

Hlavní úkol historicky nejstarších operací první generace představuje zabránění dalšímu rozvoji konfliktu a vystupňování násilí, čímž se omezí destruktivní dopad konfliktu, na který doplácí převážně civilní obyvatelstvo. Tyto operace se jinak nazývají tradiční udržování míru. Operace první generace ale neměly způsobilost užít sílu nebo donucovací prostředky k dosažení svých cílů, a proto operace vyznívaly jako pasivní k řešení příčin konfliktu a spoléhaly se na bojující strany, že dokáží konflikt ukončit samy. Postupem času se tak

prokázalo, že pouhá přítomnost vojsk a personálu OSN je nedostačující a neefektivní, a tak bylo nutné posunout hranice chápání operací OSN a rozšířit jejich pole působnosti, čímž se rozšířila agenda, a i finanční a personální náročnost operací OSN na udržení míru (United Nations ©1945-2017c).

Vývojem a rozšířením došlo ke vzniku operací druhé generace, které lze charakterizovat jako multilaterální, multidimenzionální, multinárodní případně multikulturní operace. Druhá generace operací disponuje velmi pestrým spektrem aktivit, působí v oblasti humanitární, vojenské i politické (Bureš 2003, s. 29). Posun oproti předchozí generaci je zaznamenán v komplexnosti operací a v jejich úkolech přistupovat ke konfliktu aktivněji a zaobírat se jeho příčinami podrobněji. Motorem nutné změny operací OSN byla také transformace povahy konfliktů, do kterých byly operace vysílány, začaly totiž převažovat vnitrostátní konflikty nad mezistátními. Ačkoliv vojenský element zůstal stále těžištěm činnosti operací, do jejich kompetencí přibýly úkoly z oblasti administrativy, poskytování právních expertů, výcviku místních policejních sil, obnovy ekonomické stability země, odminování oblastí, dohledu nad volbami či dodržováním lidských práv, poskytování humanitární pomoci nebo expertů v různých oblastech. Mandát od Rady bezpečnosti OSN pro tyto operace byl velmi rozsáhlý a operace tak byly velmi finančně náročné a náchylnější k selhání (United Nations ©1945-2017c).

Ústředním bodem operací třetí generace je znovunastolení míru (*peace-enforcement*), nejčastěji jsou zřizovány již podle Kapitoly VII Charty OSN. K dispozici jsou jim i větší pravomoci v oblasti užití síly a donucovacích prostředků v důsledku neúspěšného průběhu předchozích operací OSN, kterým nedostatek zmocnění použití síly znemožňoval naplnění mandátu od RB OSN.

Čtvrtá generace operací OSN se odlišuje od předchozích svým cílem budovat mír (*peace-building*), kde operace přímo participují a iniciují tvorbu demokratických institucí a přechod na liberální ekonomiku. V porovnání s operacemi druhé generace jsou aktivněji zapojeny do více oblastí, které jim ukládá mandát a důsledněji trvají na jeho naplnění.

Poslední generací operací jsou operace hybridní, jejichž podstatu tvoří smíšené velení OSN společně s regionální organizací, které se na operaci podílí. Operace jsou velmi variabilní ve svých úkolech, jejichž základem je samozřejmě mandát RB OSN, který rozděluje pravomoci mezi složky OSN a regionální organizace (Kenkel 2013, s. 128-136). Operace páté generace občas nebývají viděny jako samostatná kategorie, ale jsou považovány za součást předchozích generací.

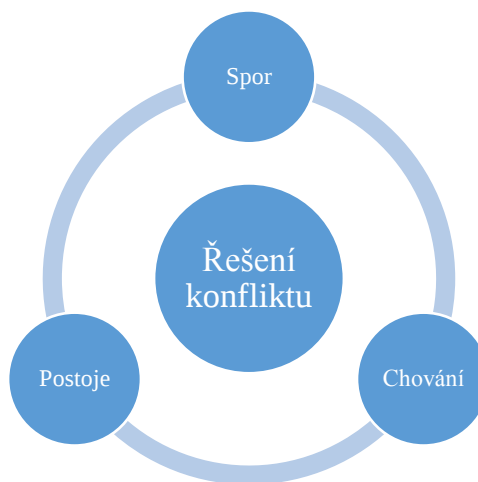
Další typologie operace OSN rozlišuje podle jednotlivých rolí, které zastávají ve světovém ekonomickém systému, toto rozdělení je velmi blízké rozdělení operací OSN na generace. Operace OSN se zde dělí na tradiční udržování míru, kde hlavní roli operace představuje vytvoření fóra pro urovnání mezistátních sporů. Základní úkol druhého typu operaci tvoří řízení procesu transformace, středobodem těchto operací je dohled nad realizací dohody, která má vést k urovnání konfliktu. Další okruh operací OSN zajišťuje vynucení míru přímou řízenou akcí. Poslední typ operace zajišťuje tzv. podporu míru, což znamená koncentraci aktivit operace na podporu rozvoje demokracie ve válkou postižených oblastech (Bellamy 2004, s. 21-22).

2. Teorie konfliktu

Ve společenské teorii je konflikt definován jako interakce dvou nebo více aktérů, kteří navzájem považují své cíle za neslučitelné (Vukovic 2015, s. 9). Prvotně je však konflikt považován za negativní sociální proces, který je potřeba eliminovat, ačkoliv tomu tak vůbec nemusí být. Pokud je konflikt a jeho řešení produktivní a konstruktivní, vede konflikt k vytvoření nových způsobů společenské shody, dochází ke všeobecnému porozumění a pokojnému překonání problému. Z pohledu mezinárodních vztahů je konflikt dynamický a aktivní proces, neměl by být viděn negativně, pokud nezpůsobuje násilí, protože je to relativně pokojná cesta změny, která je základním motorem demokracie (Bercovith - Fretter 2004, s. 3-4).

Konflikt lze analyzovat na základě Galtungova ABC trojúhelníku (*Obrázek 1*), který identifikuje tři základní složky konfliktu: spor, chování a postoje. Spor je konkrétní problém, na kterém se strany nemohou shodnout, element chování představuje projevy aktéra navenek a postoje reprezentují jeho vnitřní pocity, názory a stanoviska (Galtung 1996 cit. podle Gallo 2012, s. 161). Přičemž chování a postoje se nemusí nutně shodovat, resp. chování navenek nemusí korespondovat s vnitřními postoji. Konflikt nelze efektivně řešit nebo ho transformovat, pokud nejsou brány v úvahu všechny složky konfliktu současně.

Obrázek 1 Galtungův ABC trojúhelník

Zdroj: Galtung 1996 cit. podle Gallo 2012, s. 161, vlastní zpracování.

Při dělení mezinárodních konfliktů rozlišujeme v zásadě dvě možné situace: mezistátní konflikt nebo vnitrostátní konflikt, který je ovlivněn externím(i) aktérem/aktéry (Zartman 2008, s. 155). Přehled mezinárodních konfliktů v letech 1945-2003 udává *Tabulka 3*, ze které vyplývá, že od konce druhé světové války převažovaly o téměř jednu třetinu konflikty mezistátní v porovnání s vnitrostátními.

Tabulka 3 Přehled konfliktů v letech 1945-2003

Období	Počet konfliktů	Mezistátní	Vnitrostátní
1945–1955	47 (13.7%)	35 (10.2%)	12 (3.5%)
1956–1965	77 (22.4%)	52 (15.2%)	25 (7.3%)
1966–1975	54 (15.7%)	35 (10.2%)	19 (5.5%)
1976–1985	72 (21.0%)	52 (15.2%)	20 (5.8%)
1986–1995	64 (18.7%)	39 (11.4%)	25 (7.3%)
1996–2003	29 (8.4%)	15 (4.4%)	14 (4.1%)
Celkem	343 (100.0%)	228 (66.5%)	115 (33.5%)

Zdroj: Bercovitch – Fretter 2004, s. 8, vlastní zpracování.

Podrobněji lze mezinárodní konflikty dělit na 4 typy: militarizované konflikty, mezistátní konflikty, internacionalizované civilní konflikty a politické incidenty. *Militarizované konflikty* jsou případy vojenských střetů států, ale nemusí jít nutně o přímý střet bojujících stran. V situacích, kdy se jedná o tzv. nepřímý střet hovoříme v případě, že nedošlo k otevřené vojenské konfrontaci. V historii tento případ vystihuje situace během Kubánské raketové krize a střet sovětských a amerických lodí na hranici bariéry Kuby.

Mezistátní konflikty se nejčastěji týkají sporu o určité území států, avšak příčin může být celá řada, například rozdílná ideologie nebo náboženství států konfliktu. V porovnání s militarizovaným konfliktem může mít mezistátní konflikt více dimenzí (politickou, ekonomickou).

Internacionalizované civilní konflikty představují takové konflikty, v nichž se jeden stát vloží (přímo nebo nepřímo) do násilného civilního konfliktu jiného státu.

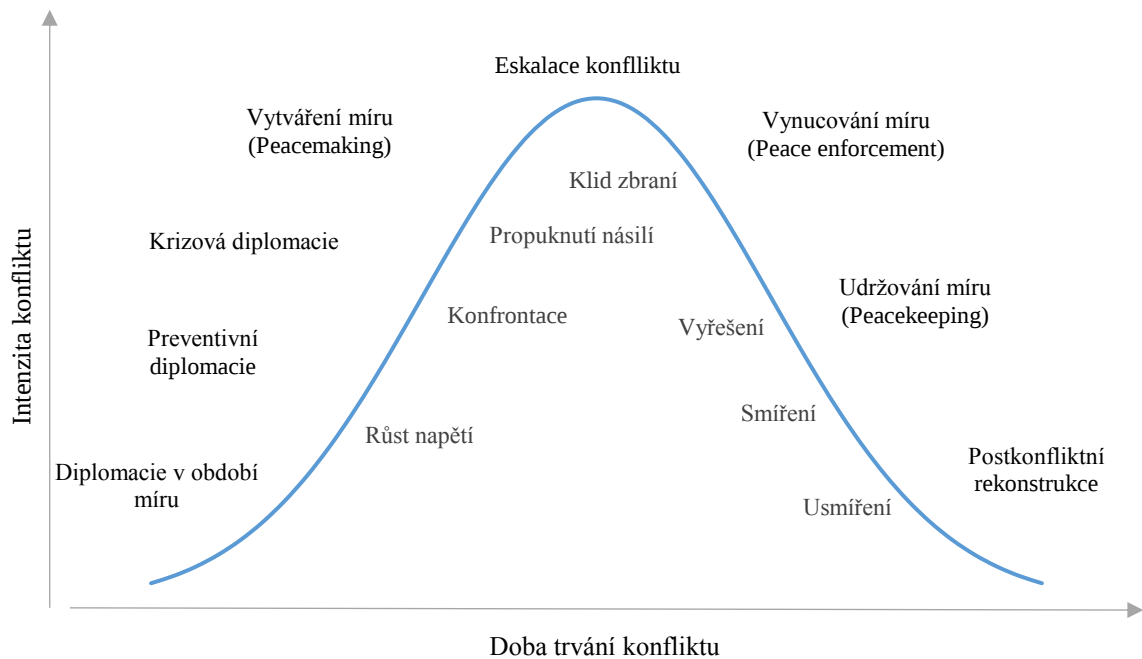
Politické incidenty definuje literatura jako verbální politické demonstrace, typicky se jedná o veřejné odsouzení, diplomatické urážky, propagandu, tzv. name-calling. Tyto situace nastávají nejčastěji mezi demokraciemi, kde je riziko eskalace v otevřenou (vojenskou) intervenci velmi malé a státy také nemají mezi sebou vojenskou historii (Bercovith - Fretter 2004, s. 7-8).

2.1 Životní cyklus konfliktu

Z analýzy konfliktu lze vysledovat určitou podobnost průběhu konfliktu neboli tzv. životní cyklus konfliktu, analýza průběhu konfliktu pak umožňuje konstrukci křivky konfliktu. Křivka konfliktu (*Graf 2*) představuje grafické zjednodušení základních fází evoluce konfliktu a pojmenovává jednotlivé fáze v čase. Po vnější straně křivky identifikuje vývoj z pohledu vnějšího aktéra konfliktu, v tomto případě podle typu diplomacie nebo akcí ze strany mezinárodního společenství. Popisky uvnitř křivky znázorňují vývoj konfliktu z pohledu vnitřního zainteresovaného aktéra konfliktu.

V první části křivky je hlavním úkolem externích aktérů zamezit násilnému konfliktu, a tedy udržet konflikt pod bodem propuknutí násilí (Sisk 2009, s. 64). Pokud překročí tento bod a propukne násilí, musí dojít k pobídnutí stran konfliktu k co nejrychlejšímu vyřešení konfliktu a přechodu přes bod eskalace konfliktu do bodů řešení a urovnání konfliktu. Úkolem externích stran stojících mimo předmět konfliktu je také zamezit příliš velké eskalaci konfliktu, z pohledu křivky jde tedy o přesun do pravé klesající části grafu a eliminace extrému křivky.

Graf 2 Křivka konfliktu

Zdroj: United States Institute of Peace, vlastní zpracování.

Křivka životního cyklu konfliktu může představovat jakési vodítko pro určení typu a formy zásahu externího aktéra do konfliktu. Napomáhá k přesnějšímu vymezení úkolů z pohledu OSN, aby konflikt více méně následoval křivku. Operace OSN by měly zajistit relativně hladký průběh všech fází konfliktu, a hlavně zabezpečit jeho nenavracení do krizových a intenzivních fází.

Křivka konfliktu demonstruje pouze ilustrativní průběh konfliktu, s velkou pravděpodobností konflikt nebude kopírovat přesně hranici křivky. Poněvadž konflikt není statický, ale jde o živý sociální proces, jednotlivé fáze mohou být delší, popřípadě kratší. Důležitým faktorem ovšem přetrvává, že konflikt by se neměl vracet do fází, kterými již prošel. Externí aktéři by také měli zajistit, že konflikt se bude posouvat kupředu a nezůstane v latentní fázi a nebude docházet k prodlužování konfliktu nad jeho nezbytně nutnou dobu (Podszun 2011, s. 70).

Tendence operací OSN na udržení míru je přestat aktivně působit ve chvíli, kdy křivka konfliktu přejde do klesající části a dochází ke snižování intenzity otevřeného násilí v konfliktu. Operacím OSN jsou předčasně kráceny finanční zdroje, materiální a personální vybavení operace, a to může mít později za následek zvýšení intenzity konfliktu a znovuoobnovení násilných bojů. Při deeskalaci intenzity násilí je zásadní, aby operace OSN na udržení míru zachovávaly komplexnost a působily na všechny elementy, které mají vliv na průběh konfliktu, tzn. i na všechny elementy z Galtungova ABC trojúhelníku.

2.2 Mírové nástroje řešení mezinárodního konfliktu

Konflikt je způsoben selháním komunikace mezi aktéry konfliktu, kteří nechtějí nebo nejsou schopni dosáhnout společné dohody. Společnost tak inklinuje ke snaze řídit konflikt (*conflict management*) z vnějšku (Vukovic 2015, s. 10). Konflikt ze své podstaty však nemůže být ale ani plně řízen ani plně kontrolován (Bercovitch - Fretter 2004, s.14). Konflikt je potřeba chápat v jeho kontextu v jakém vznikl a v jakém se v současnosti vyskytuje, a tak přistupovat i k jeho řešení, které musí být komplexní a relevantní k dané situaci. Zároveň pokud se už společnost zapojí do konfliktu, musí si uvědomit, že konec fyzických bojů nemusí znamenat konec konfliktu jako takového (Gallo, 2012, s. 156-159).

Při řešení konfliktu je potřeba do kalkulací zahrnout také časové zpoždění (materiální a informační), které může celý proces řešení sporu ovlivnit. Zároveň dochází k časovému zpoždění nutnému ke změně myšlení, přístupu a postojů aktérů sporu, které jsou dlouhodobým procesem. Jednotlivá řešení je potřeba pravidelně revidovat a podle potřeby pozměňovat, aby byla stále relevantní pro konkrétní konflikt (Gallo 2012, s. 164-169).

Navíc konflikt je velmi drahá záležitost z pohledu vynaložených finančních zdrojů, generování uprchlíků, dopadů na životní prostředí, politiku a poskytování humanitární pomoci, dále trpí vzdělávací sektor, zdravotnictví a celková infrastruktura země (Bercovitch- Fretter 2004, s. 11). Mezinárodní komunita se tak snaží zapojovat do konfliktu a ovlivnit ho tak, aby došlo k jeho mírovému vyřešení, čímž by také mělo dojít ke snížení celkových nákladů na vedení a řešení konfliktu a zmírnění jeho negativních dopadů.

Mírová řešení konfliktu jsou často implementována v situacích, kdy probíhají stále otevřené boje mezi stranami konfliktu, a proto může být atmosféra u jednacího stolu velmi neklidná a emotivní pro strany sporu (Sisk 2009, s. 38-39, 41). Navíc pokud panuje mezi válčícími stranami velká nedůvěra, mohou se navzájem podezřívat z využívání mírového procesu k posílení svých pozic pro uskutečnění finálního útoku a řešení situace unilaterální cestou.

Pro úspěšné řešení konfliktu je také zásadní načasování jednotlivých aktivit a zvolení správných taktik a postupů, které zaručí a/nebo donutí strany sporu konflikt ukončit. Zde je potřeba přistupovat ke konfliktu individuálně a zvážit dostupné nástroje a možné varianty řešení pro překonání jednotlivých fází konfliktu.

V literatuře se hoří o „zralosti“ konfliktu, ve které začínají efektivně působit mírové nástroje řešení konfliktu a lze konflikt dovést rychleji k jeho konci. Externí aktéři mohou také konflikt ovlivnit a uspíšit dosažení jeho zralosti, které dokonce může nastat i několikrát během průběhu konfliktu (Podszun 2011, s. 53). Externí aktéři musí vytvořit pobídky pro strany sporu, které povedou k přehodnocení jejich zisků a ztrát na vedení konfliktu násilnou cestou a přesvědčí je o výhodnosti nalezení řešení mírovou cestou (Sisk 2009, s. 63).

Je relativně jednoduché zpětnou analýzou konfliktu říci, kdy byl konflikt ve své fázi zralosti, ale zatím není úspěšně vyvinuta metodologie, která by umožnila definovat a rozpoznat zralost už v průběhu konfliktu. Proto je tento koncept užitečný k retrospektivní analýze konfliktu, ale jeho použití v reálném čase se zatím neimplementuje úspěšně. Navíc zdánlivě podobné konflikty mohou dosáhnout své zralosti v jiných fázích, protože jsou například založeny na jiném kontextu nebo sledu událostí (Zartman 2008, s. 234). Zralost konfliktu může nastat například při neudržitelnosti nákladů na vedení konfliktu, změně vedoucího představitele jedné ze stran konfliktu. Zralost konfliktu lze také vysledovat v případech, kdy dojde k relativnímu vyrovnaní sil bojujících stran (Sisk 2009, s. 62).

V mezinárodních konfliktech je často nepředstavitelné pro strany konfliktu, že spor vyřeší samy bilaterálním vyjednáváním bez účasti dalších aktérů. Vykrytalizovaly proto tři přístupy k řešení konfliktu nenásilnou cestou: diplomatické, právní a politické nástroje řešení konfliktu.

2.2.1 Diplomatické nástroje řešení konfliktu

Diplomatické nástroje řešení konfliktu poskytují nejširší škálu možností mírového řešení konfliktu, mezi kterými si mohou aktéři vybrat – od tradiční diplomacie, přímého vyjednávání přes mediaci, poskytování dobrých služeb a kyvadlové diplomacie po pozorovatelské a vyšetřovací mise, udržování míru a využití půdy mezinárodních a regionálních organizací. Výběr jednotlivých nástrojů by se měl odvíjet od kontextu, ve kterém konflikt vznikl, aktuální situace, povahy konfliktu a válčících stran. Během vývoje konfliktu je potřeba jednotlivá řešení sledovat, zda působí zamýšlený efekt a případně upravit kombinaci nástrojů tak, aby nepůsobila kontraproduktivně na vyřešení konfliktu.

Nástroje tradiční diplomacie používají oficiální prostředky diplomatického styku mezi suverénními státy – v dnešním kontextu se jedná o kontakt přes stálé mise a ambasády států. Protože je forma těchto styků trvalé povahy, jedná se o účinnou formu průběžného urovnávání drobnějších neshod mezi státy na denní bázi zprostředkované soustavným kontaktem na různých úrovních (politické, ekonomické, kulturní). Nicméně pokud dojde k otevřenému konfliktu mezi státy, je zpravidla prvním krokem vykazání diplomatů soupeřícího státu ze země, tím pádem přestává tento nástroj působit (United Nations 2008, s.20-22). Když vezmeme v úvahu také současnou podobu mezinárodních vztahů a frekvenci setkání vysokých státních představitelů na multilaterální úrovni, které jsou relativně běžně a snadno uskutečnitelné, ztrácí částečně forma komunikace skrz diplomatická zastoupení svou úlohu. Navíc díky rozvoji moderních informačních technologií a globální infrastruktury mají státy jiné a přímější možnosti vyjednávání, a tak lze svým způsobem vynechat diplomatická zastoupení ve státech z řešení eskalovaného konfliktu (Bull 2002, s. 168).

Další stupeň diplomatického řešení reprezentuje přímé vyjednávání, jehož podstata spočívá ve vzájemné výměně návrhů na řešení konfliktu. V tomto případě je zásadní ochota obou stran spolu vůbec vyjednávat, protože dojde-li k přerušení diplomatických styků nebo pokud se strany navzájem (politicky) neuznávají, je nepředstavitelné, že by došly ke společnému řešení vyjednáváním (Bercovitch - Fretter 2004, s. 16). Nezbytným předpokladem je také alespoň základní důvěra mezi aktéry, že vyjednané podmínky budou dodržovány i druhou stranou. Pokud si strany nedůvěřují, mohou považovat vyjednávání za pouhé zdržování, aby mohly mezitím posílit své pozice.

Proto mediace představuje řešení pro případy, kdy je přímé jednání pro strany konfliktu nepředstavitelné. V praxi a v akademické literatuře bývá mediace považována za nejefektivnější metodu mírového řešení sporu (Vukovic 2015, s. 10). V případě mediace do řešení konfliktu vstupuje třetí strana, která není angažovanou stranou konfliktu. Roli mediátora může zastávat široké spektrum aktérů – stát, mezinárodní, regionální nebo nevládní organizace ale i jedinec, důležité je, aby jej aktéři sporu přijali za věrohodnou a akceptovatelnou stranu. Pokud je mediátorem stát, představuje mediace jeden z nástrojů jeho zahraniční politiky (Zartman 2008, s. 155).

Cílem mediací je opět najít řešení mírovou cestou, které bude přijatelné pro všechny strany konfliktu. Mediátor na sebe přebírá riziko a zodpovědnost za vyjednávání a usnadňuje stranám podmínky vyjednávání (logisticky, informačně ale i ideově). Mediátor také může hrát aktivní roli v procesu a přicházet se svými vlastními návrhy na řešení konfliktu (Podszun 2011, s. 71). Díky mediaci je možné do procesu přinést nové kreativní nápady a také koncept zachování tváře pro návrhy řešení, která by byla jinak kontroverzně přijímána, pokud by byla navrhována stranami sporu. Navíc mediace umožňuje větší míru flexibility v jednání a umožňuje snížit úroveň formality jednání (Vukovic 2015, s. 11). Avšak nelze si myslet, že mediátor je nezáujatým účastníkem konfliktu, protože mediátor vždy do procesu vstupuje za určitým účelem a s konkrétním cílem (Zartman 2008, s. 156), podstatou ovšem je vnímání mediátora a jeho zájmů stranami sporu.

Další metodou diplomatického řešení sporu, poskytování dobrých služeb a kyvadlové diplomacie, lze připodobnit k pasivní mediaci. Třetí strany pouze umožňují lepší prostupnost informací ke všem stranám sporu a usnadňují otevírání různých informačních kanálů, ale nepůsobí a netlačí aktivně na strany sporu, aby došly k řešení konfliktu. Třetí strana zde působí naprosto neutrálně a neovlivňuje obsah jednání (Fetherson 1994, s. 107-110). Nástroj dobrých služeb a kyvadlové diplomacie buduje pocit důvěry mezi stranami sporu a třetí stranou konfliktu, což časem může umožnit přechod do aktivní formy (tedy mediaci), kde externí aktér bude schopen už konflikt lépe ovlivnit.

Pozorovatelské a vyšetřovací mise reprezentují naopak nejpasivnější přístup k mírovému řešení konfliktu, jejich role je čistě dohledová a nemají žádné pravomoci vměšování nebo přímého ovlivňování konfliktu. Mezinárodní a regionální organizace hojně tuto metodu používají, protože se snadněji prosazuje a přijímá stranám konfliktu a současně si mezinárodní společenství udržuje přímou účast v konfliktu. OSN tento mechanismus používá relativně běžně v kombinaci s jiným nástrojem mírového řešení konfliktu. Pozorovatelské a vyšetřovací komise převážně dohlíží na průběh voleb, dodržování klidu zbraní, odzbrojování válečných stran a navracení uprchlíků a vnitřně vysídlených osob, dále působí tyto mise jako předstupeň operací OSN na udržení míru (Fetherson 1994, s. 124).

Dalším nástrojem mírového řešení konfliktu je tzv. udržování míru (*peacekeeping*), které bylo podrobněji rozebráno v předcházející kapitole. Jedná se o mechanismus převážně OSN, který dokáže alespoň nějakým způsobem tláčit na aktéry sporu. Operace OSN na udržení míru, avšak vysílají i regionální organizace jako AU nebo OBSE, organizace tak překlenují pomyslnou mezeru mezi mandáty operací vyslané pod záštitou OSN, které mohou být neúplné kvůli podléhajícímu schválení RB OSN. Udržování míru OSN je také přirovnáváno k tenké linii mezi mírovým řešením sporu a donucením (Bercovitch - Fretter 2004, s. 19).

Poslední diplomatický nástroj mírového řešení konfliktu reprezentují mezinárodní organizace jako fóra pro řešení konfliktů. V této pozici se mezinárodním organizacím připisují standardně tyto vlastnosti: neutrální půda pro strany sporu pro formální i neformální jednání, možnost zviditelnění konfliktu v mezinárodním prostředí, získání dalších zdrojů pro řešení konfliktu a otevření cest dalším možnostem řešení konfliktu. Další variací této metody je také vyjednávání na poli regionální organizace, která disponuje srovnatelnými možnostmi s mezinárodními organizacemi ale zpravidla pouze v lokálním měřítku (Merills 2011, s. 255).

2.2.2 Právní a politické nástroje řešení konfliktu

Právní a politické nástroje reprezentují početně mnohem limitovanější nástroje mírového řešení konfliktu v porovnání s diplomatickými nástroji. Řešení konfliktu právní cestou upřednostňuje mezinárodní právo jako pokojný způsob řešení sporů, kde definujeme dvě základní metody: rozhodčí a soudní řízení. Politické nástroje obrací svou pozornost na mezinárodní organizace.

Principem rozhodčího řízení je přenesení řešení sporu na rozhodčí soud, jehož soudce si strany sporu samy zvolí. Rozhodčí soudci používají prameny mezinárodního práva (například mezinárodně právní obyčeje, mezinárodní smlouvy, rozhodnutí mezinárodních soudních orgánů) a rozhodují v souladu s nimi, nemusí jít ale o soulad vnitrostátního a mezinárodního práva (Rozeňalová 2013, s. 20).

Soudní řízení se v základu liší od rozhodčího pouze tím, jakým stylem jsou soudci vybráni. Soudci soudního řízení nejsou již určováni stranami sporu, nýbrž jsou voleni na základě způsobu, který určují pevná pravidla tohoto soudu. V soudního řízení se tedy státy obrací na již existující mezinárodně-právní orgány způsobilé k rozhodnutí sporu (Bull 2002, s. 122-124).

Právní nástroje mají tu hlavní výhodu, že jsou nestrannými závaznými rozhodnutími pro strany sporu. Problém je pak již s vynucením rozhodnutí, neboť neexistuje instituce, která by tak činila, resp. je vynucení mnohem složitější než v případě vnitrostátního práva. Dále většina těchto mezinárodních orgánů rozeznává pouze státy a je proto pak těžké zařadit do právní řízení například nevládní organizaci (např. teroristickou skupinu, náboženská a etnická hnutí).

Politické nástroje řešení konfliktu vycházejí z předpokladu funkcionalistické teorie mezinárodních vztahů, která tvrdí, že by se o řešení konfliktu měly starat mezinárodní a regionální organizace a jejich orgány, proto mnoho mezinárodních organizací disponuje systémem řešení konfliktů mírovou cestou (Merills 2011, s. 254-260).

3. Základní charakteristické znaky a předpoklady norského modelu

Norsko jako malý stát v mezinárodních vztazích zaujalo takřka učebnicově vzorovou pozici a využívá aktivní participaci v operacích OSN na udržení míru jako nástroj své zahraniční politiky. Tento směr působení je velmi vidět hlavně po konci studené války, kdy se Norsku podařilo získat větší manévrovací prostor na mezinárodním poli díky rozpadu bipolarity. *Příloha 1* znázorňuje státy, na jejichž území se Norsko angažovalo v řešení konfliktu nebo poskytovalo technickou asistenci od roku 1993 do současnosti (v dubnu 2017). Mapa vychází z oficiálních internetových stránek norského ministerstva zahraničních věcí, které samo přiznává, že výčet není kompletní, protože některá jednání podléhají utajení (Ministry of Foreign Affairs 2016).

Existence tzv. norského modelu je připouštěna i v oficiálních dokumentech Norska. Tento model je podle Norska, a i odborné literatury hlavně v oblasti humanitární a mírové zahraniční politiky charakterizován jako velmi blízká spolupráce vládního a nevládního sektoru, avšak při souběžném zachování jednoznačného rozdělení rolí obou dvou sektorů (Norwegian Ministry of Foreign Affairs 2008, s. 11).

Nicméně při bližším pohledu na tento vztah vyvstávají otázky z pohledu financování, jelikož nevládní občanská společnost v Norsku získává od vlády výraznou finanční podporu. Některé norské nevládní organizace obdrží až 90 % svých finančních zdrojů od norské vlády, čímž dokáží pokrýt nejenom své projektové náklady ale i náklady na administrativní řízení organizace³. Financování norskou vládou je spojeno se zvýšeným rizikem nastolování agendy nebo klientismu na základě priorit norské vlády. Z tohoto pohledu se dá tvrdit, že norská vláda si financuje svou občanskou společnost a tím si pojišťuje její podporu. Obhajoba Norska proti takovéto kritice se zakládá na faktoru jedinečnosti norské společnosti, kde je dlouhodobě zvykem, že jsou si obě strany blízké, navzájem se podporují, ale zároveň se neovlivňují v tvorbě názorů a postojů a jsou schopny přijímat kritiku. Na

³ Logickým vývojem také vykrystalizovaly největší organizace, které získávají tradičně největší podíl finančních zdrojů od norské vlády, tzv. velká pětka norských NGO, která tvoří příjemce přibližně 80 % vládních financí dedikovaných pro norské NGO.

druhou stranu je potřeba podotknout, že norské NGO se aktivně účastní konzultací spojených s tvorbou a směřováním norské zahraniční politiky a dokáží ji i ovlivňovat, nevládní organizace tvoří tedy integrální součástí státního aparátu (Østerud – Selle 2006, s. 34-35). Norsko díky blízkému vztahu obou sektorů dokáže používat norské NGO jako kvazi reprezentaci svého státu ve vybraných státech nebo regionech v zahraničí (Pisarska 2015, s. 204).

Právě kvůli silné vazbě na NGO bývá tento přístup nazýván také jako diplomacie úrovně 1 ½. Tradičně je diplomacie první úrovně popisována jako diplomacie státu a jeho oficiálních představitelů. Druhá úroveň zahrnuje představitele z nevládního sektoru a třetí úroveň je prodloužením předchozí úrovně, kdy zapojení oficiálních struktur je naprosto minimální až nulové. Při porovnání 1. a 2. úrovně dojdeme k závěru, že se liší ve směru aktivit – úroveň jedna má směrem shora dolů, druhá úroveň naopak. V norské společnosti, ale existuje symbiotický vztah mezi oběma úrovněmi, a tudíž se nachází někde mezi nimi a hovoří o 1 ½ úrovně diplomacie (Kelleher 2006, s. 480).

Z personálního pohledu je norská mírová politika dále specifická svou vysokou stabilitou a udržováním rozsáhlých sítí personálních vazeb a kontaktů s kolegy z celého světa. Navíc personál z vládního sektoru více než z poloviny nasbíral své kariérní zkušenosti i z nevládního sektoru. Na klíkových postech norské zahraniční reprezentace umožňuje nízká fluktuace personálu rozvoj pevných dlouhodobých lokálních vazeb, které usnadňují dosažení dohody a zlepšují tok informací v rámci vyjednávání (Kelleher 2006, s. 291-293).

V oblasti mírové politiky se Norsko soustředí na definování své pozice jako nestranného mediátora, ačkoliv oficiální stanovisko Norska tvrdí, že jde o pozici aktivního facilitátora nebo poskytování dobrých služeb. Svou roli Norsko zakládá na ulehčení procesu vyjednávání zajištěním potřebných zdrojů a odborné pomoci za paralelního zastávání pozice nestranného aktéra pro vyjednávací strany (Höglund – Svensson, 2009, s. 177). Na podporu svých aktivit Norsko neváhá hradit nezbytné náklady na organizaci setkání a cestovních

nákladů, který by jinak strany sporu nebyly schopné poskytnout pro vyjednávací účely (Kelleher 2006, s. 287).

Na druhou stranu norská filozofie upřednostňuje nalezení řešení krizové situace za pomoci lokálních zdrojů a mezinárodní podpory má být využito pouze v případech krajního řešení. V této oblasti upozorňuje Norsko na nedostatečné financování mírových aktivit OSN, neboť v roce 2013 OSN své mírové aktivity získalo z požadovaných 13,4 mld. USD pouhých 60 % (Norwegian Ministry of Foreign Affairs 2014, s. 8).

Dalším faktorem, který definuje norské jednání v mezinárodních konfliktech, je jeho schopnost udržet vyjednávání mezi stranami v tajnosti bez úniků do médií, které by mohly proces vyjednávání silně ohrozit (Kelleher – Taulbee 2006, s. 484). Soukromé vazby norského personálu dále podporují vedení zákulisních vyjednávání, které snižují úroveň formality jednání, ve kterých se zvyšuje potenciál nalezení akceptovatelného řešení (Kelleher 2006, s. 288, 299). Zároveň rolí nestranného mediátora buduje Norsko i celkový obraz státu jako velké morální země a schopného vyjednávače v mezinárodním prostředí, čímž si vytváří dobrou reputaci a jakousi formu PR v mezinárodním společenství (Höglund - Svensson, 2009 s. 179).

Z těchto charakteristických znaků norského působení v oblasti mírové politiky lze vyvodit určité společné znaky, které jsou splněny při působení Norska v konfliktu mimo vlastní území. Norsko popírá, že by existovala závazná procedurální pravidla působení v zahraničních konfliktech. Z analýzy společných znaků norského působení v mírové oblasti v zahraničí, lze vypozařovat jisté znaky, které tvoří základ norského modelu, těmito charakteristikami jsou:

1. Osobní kontakty, které poskytují/vytváří legitimitu a vytváří atmosféru jistoty a důvěry;
2. Mlčenlivost a utajení;
3. Čas a trpělivost – dlouhodobost závazku;
4. Vládní financování v kritických bodech;

5. Aktivní facilitace;
6. Vnímání Norska jako týmového hráče, který poskytne záštitu ve formálních jednáních na vyšší úrovni (Kelleher 2006, s. 483-484).

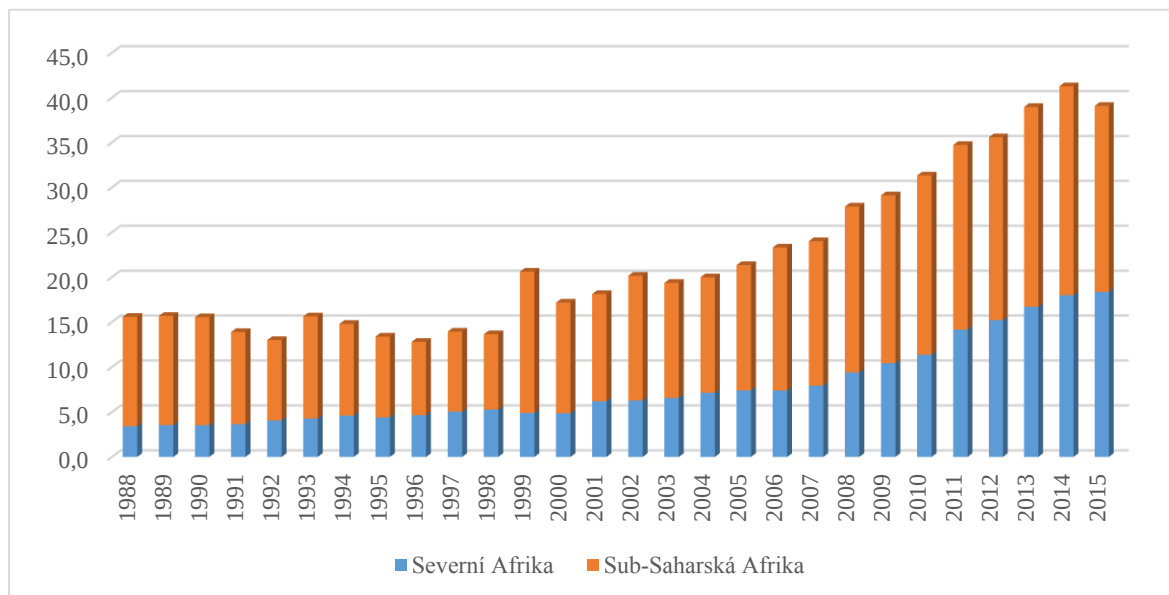
Pro účel aplikace norského modelu na operace OSN na udržení míru budou body dále přetransformovány na:

1. Osobní kontakty s lokálními obyvateli a vůdci znepřátelených stran;
2. Mlčenlivost a utajení jednání, ve kterých se OSN angažovala;
3. Čas a trpělivost jako dlouhodobý závazek ke konfliktu a jeho úspěšnému řešení;
4. Dostatečné financování ze strany OSN;
5. Aktivní facilitace;
6. Vnímání OSN/operace a jejího personálu jako týmového hráče.

4. Povaha konfliktů v Africe

Afrika je nejchudším a nejzaostalejším kontinentem světa, který je konflikty sužován nejvíce. Zároveň jsou africké konflikty specifické svou rozsáhlostí, délkou a odolností proti řešení jakoukoliv cestou v porovnání s ostatními konflikty ve světě (Rwantabagu 2001, s. 41). Africké konflikty ohrožují regionální i globální stabilitu, zvyšují riziko kolapsu států a představují vážnou hrozbu pro lidskou bezpečnost. Riziko pro globální bezpečnost je zapříčiněno také přehlížením Afriky z důvodu absence národních zájmů vyspělých západních států, čímž dochází k nárůstu destruktivních účinků konfliktů (Draman 2001, s. 121-122, 126). Samy africké státy vidí svou bezpečnost jako jednu z klíčových oblastí pro zajištění svého přežití v mezinárodním systému, *Graf 3* ukazuje vývoj vojenských výdajů států Afriky, z průběhu lze vidět, že výdaje mají rostoucí tendenci, což jenom potvrzuje tento zájem o vlastní bezpečnost (SIPRI Military expenditure database 2017).

Graf 3 Vývoj vojenských výdajů v Africe v letech 1988-2015 v miliardách USD

Zdroj: SIPRI 2017, vlastní zpracování.

Afrika představuje největší výzvu pro mezinárodní společenství, a proto se mezinárodní komunita snaží přicházet s novými metodami na řešení situace v Africe. OSN používalo Afriku jako „testovací“ oblast pro inovace operací OSN na udržení míru, vliv na to má i fakt, že do Afriky se operace OSN vysílají nejčastěji kvůli zvýšenému výskytu konfliktů a jsou také nejviditelnější, protože riziko rozšíření konfliktu mimo území státu je v Africe vysoké.

Jedno ze specifíků afrických konfliktů spočívá v záměrném udržování konfliktu dlouhodobě na nízké úrovni intenzity. Konflikt je pak profitabilní pro obě/všechny zneprátené strany (hlavně kvůli zvýšeným příjmům z pašování, přerozdělování válečných kořistí a zisků), strany jsou tak schopny dosáhnout větších absolutních zisků než za období míru. Avšak nízká intenzita neznamena nízký dopad na obyvatelstvo, které ve většině případů prodlužováním konfliktu pouze více strádá (Addison – Le Billon – Murshed 2003, s. 369-370).

Zdroje afrických konfliktů lze identifikovat jako politické, ekonomické a sociální/etnické (Murray 2011, s. 13). Slabá vláda a vládní instituce, které nejsou ochotny a připraveny efektivně bránit základní zájmy a potřeby svých občanů reprezentují politická ohniska konfliktů v Africe (Eberechi 2009, s. 60).

Nejčastěji se současným konfliktům připisují ekonomické zdroje původu, které jsou však reprezentovány širokou škálou různých ukazatelů. Velmi násilné konflikty se v Africe svádí o nerostné suroviny (ropu, rudy, drahé kovy a diamanty) a zdroje (vodu a úrodnou půdu). V těchto případech jde i politika stranou a hlavním bodem zájmu stran je ekonomika. Horším případem je situace, kdy jsou tyto suroviny a zdroje rozesety po celém území státu. V těchto situacích je území velmi často rozděleno na oblasti, které jsou kontrolovány lokálními vojenskými vůdci (*warlords*) a stát fakticky bojuje hned na několika frontách najednou (Addison – Le Billon – Murshed 2003, s. 367-368). Tito vojenští vůdci jsou však hlavně v Africe význační tím, že se nesnaží dosáhnout komplexní politické nevlády ve státě, ale kladou důraz na dosažení a udržení lokální moci k exploataci ekonomických zdrojů v oblasti (MacQueen 2006, s. 212).

Další ekonomický zdroj konfliktu pramení ve státech, kterým se sice podařilo relativně úspěšně nastolit demokratický systém, ale zvolily takový redistribuční systém, který zvýhodňuje/znevýhodňuje jedno etniku vůči druhému. Etnika například nemají své vzdělané zástupce ve vedení státního aparátu, čímž není podpořeno mírové řešení sporů uvnitř státu a hrozí tak propuknutí konfliktu a násilí (Azam 2001, s. 430-431). Etnicita však může být použita jenom jako zástěrka nebo spouštěč propuknutí konfliktu, ačkoliv pravé zájmy válčících stran pramenily z jiných zdrojů (Aapengnuo 2010, s 14-15).

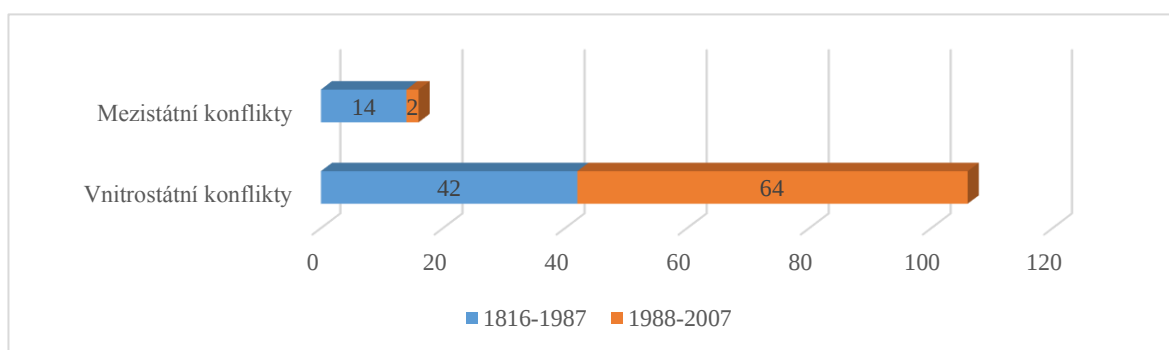
Nerovnoměrné nebo diskriminační rozložení bohatství ve společnosti, chudoba, vysoká nezaměstnanost, vysoká míra inflace a jiné společenské frustrace pouze podporují propuknutí konfliktu (Addison – Le Billon – Murshed 2003, s. 369). Jeden z ukazatelů nerovnoměrnosti rozložení bohatství ve státě demonstruje Giniho koeficient. *Příloha 2* ukazuje rozložení bohatství podle Giniho koeficientu v afrických státech, kde tmavší odstín představuje vyšší nerovnoměrnost v rozdělení bohatství (Index Mundi 2017). Byla také vysledována souvislost mezi velikostí HDP na osobu a rizikem propuknutí konfliktu – čím nižší HDP na osobu ve státě, tím vyšší riziko propuknutí konfliktu (Ali 2000, s. 237). Vývoj HDP na osobu znázorňuje *Příloha 3*, která jasně demonstruje propastné rozdíly mezi rozvinutými státy Afriky a méně rozvinutými. Paradoxně i modernizace (přesun obyvatel do měst, vyšší vzdělanost) napomáhají většímu porozumění a odhalení nespravedlivého systému a dochází tak ke zvyšování rizika vzniku konfliktu.

Často se hovoří i kolonialismu jako o příčině konfliktů v Africe. Kolonialismus přispěl k současnému stavu hlavně tím, že hranice tehdejších států nerespektovaly územní rozdělení jednotlivých etnických skupin, které se po nastolení koloniální vlády najednou nacházely ve dvou nebo více státech, a hlavně ve státech s mnoha dalšími etniky. Kolonialismus navíc založil tradici vojenských režimů v Africe, které nelze jednoduše transformovat v demokratické režimy (Eberechi 2009, s. 60-61). Africké dědictví kolonialismu se také odráželo ve slabé a nepřipravené vládě, která nebyla schopna zajistit důsledné a plošné dodržování demokratických hodnot na celém svém území. Po rozpadu kolonií selhala inkluze, výstavba fungující demokratické společnosti a legitimizace politického systému.

Nárůst pocitu nespravedlnost pouze katalyzoval tenze ve společnosti (Rwantabagu 2001, s. 42). Kolonialismus tak obsahuje výše zmíněné zdroje konfliktu (politické, ekonomické i socio/etnické) a nelze ho tak v tomto kontextu brát jako samostatný zdroj.

Z dalšího pohledu na konflikty v Africe je jasné vidět, že africké konflikty jsou z velké většiny konflikty uvnitř státu. Z přehledu v *Graf 4* je zřetelné, že historicky až do současnosti jednoznačně v Africe převažují konflikty vnitrostátní. Dále také došlo k nárůstu vnitrostátních konfliktů v porovnání v období 1816-1987 s obdobím 1988-2007, přičemž je třeba podotknout, že druhé období je výrazně kratší.

Graf 4 Konflikty v Africe v letech 1816-2007

Zdroj: The Correlates of War Project 2010, vlastní zpracování.

5. Operace OSN na udržení míru v Africe

Africké státy představují nejčastější oblast, kam RB OSN vysílá operace OSN na udržení míru. Z pohledu rozložení globálních zdrojů na operace vytěžují africké operace 75 % personálu a více než 75 % celkového rozpočtu dedikovaného na operace OSN je alokováno v Africe (de Coning 2010, s. 7). V současném mezinárodním prostředí se právě převážně africké státy potýkají s problémem slabého případně žádného státního řízení, které má za následek nárůst nestability oblasti, což ústí ve zvýšené úsilí a zdroje vynaložené k uklidnění situace ze strany mezinárodních aktérů. Operace OSN se musí často vypořádat s neočekávaným vývojem konfliktu a potýkají se také s neochotou stran spolupracovat nebo konflikt definitivně urovnat.

V kapitole budou analyzovány tři konflikty, ve kterých OSN participovala vysláním operací OSN na udržení míru. Konflikty jsou seřazeny chronologicky od nejstaršího po současný konflikt. Geograficky se vybrané státy nachází po celém afrického kontinentu, avšak zhruba ve stejné zeměpisné šířce. Všechny tři konflikty jsou podobné také tím, že přehlížely menší aktéry v průběhu konstrukce řešení konfliktu, což se později ukázalo jako zásadní chyba pro všechny konflikty.

Somálský konflikt, a hlavně průběh neúspěšné operace UNOSOM II byly pro budoucnost operací OSN na udržení míru zásadní. Výsledné selhání operace a stažení amerických vojsk ze země poznamenaly přístup států k operacím OSN do budoucna. Důsledek se projevil již za krátkou dobu, kdy nedostatek zájmu a ochoty vyspělých států podílet se na operacích OSN skončil genocidou ve Rwandě. UNOSOM také byla první operací vyslanou podle Kapitoly VII Charty OSN.

Konflikt v Sierra Leone byl vybrán jako protiklad Somálska, tedy jako příklad úspěšné operace OSN na udržení míru, ale oba konflikty sdílejí jisté podobnosti. Byla zde podobnost v účasti západního státu, který měl být garantem bezpečnosti – v Somálsku USA, v Sierra Leone Velká Británie, kde však kontrastuje chování těchto států v konfliktu.

Súdánský konflikt byl zařazen z důvodu přímé účasti Norska v řešení konfliktu, a tedy slouží jako praktický příklad aplikace norského modelu. Jako jediný z vybraných konfliktů je to konflikt přetrvávající až do současnosti. Súdán také z pohledu norského modelu doplňuje komplexnější pohled na jeho aplikaci na africké konflikty.

5.1 Operace OSN v Somálsku (UNOSOM)

Operace OSN na udržení míru v Somálsku se skládala ze dvou hlavních operací, které na sebe bezprostředně navazovaly. Operace první generace UNOSOM I, kterou charakterizovala hlavně limitovaná schopnost vykonávat svěřené úkoly udržování míru a UNOSOM II, která již náležela do třetí generace tedy operací na vynucení míru. Dohromady působily obě operace v Somálsku od dubna 1992 do března 1995 (United Nations 2016). Ukončení operace v roce 1995 bylo motivováno bezvýchodností situace, která byla zapříčiněna nedostatečným odhodláním válčících stran konflikt ukončit, anebo respektovat OSN a UNOSOM II ve svých aktivitách (United Nations 1994, s. 2). Situace v Somálsku představovala novou výzvu pro OSN, jelikož se nedalo hovořit o souhlasu vládnoucí stran nebo stran sporu o vyslání a přítomnosti jednotek OSN, zároveň se OSN nemohla opřít o vládní struktury v první fázi rozmísťování jednotek OSN (MacQueen 2006, s. 214).

5.1.1 Povaha somálského konfliktu

Somálsko bojovalo na svém území s nárůstem tenzí způsobenými klanovými spory o moc a také spojenými s diktátorským režimem, který aspiroval na vytvoření „Velkého Somálska“, což znamenalo rozšíření území tehdejšího Somálska. Somálsko se pomalu rozpadalo na boj mezi klany a vojenskými vůdci, tzn. *warlords*, přičemž boje zanechaly Somálsko v ekonomickém, politickém a společenském rozkladu. Slabý diktátorský režim z přelomu století byl prakticky nahrazen bezvládním (Makinda 1998, s. 168). Současně však ani jeden z klanů nebo vojenských vůdců nebyl schopný převzít úplnou kontrolu nad celým územím Somálska nebo alespoň dlouhodobě nad hlavním a přístavním městem Somálska Mogadišu, které představuje vstupní bránu do Somálska.

Podstata počáteční krize Somálska spočívala v neschopnosti vládnoucích struktur zajistit základní dostatek jídla pro své obyvatelstvo, což způsobilo rozsáhlý hladomor v celé zemi⁴. Dodávky jídla musely být zajišťovány externími aktéry (jinými státy a nevládními organizacemi), ale distribuci zabezpečovala somálská strana, která tak dokázala trestat odpůrce místního režimu a vytvořila z humanitární pomoci, dodávek jídla a hladu vojenskou taktiku a nástroj vynucování poslušnosti. Z toho důvodu Somálsko za krátko opustila většina mezinárodních organizací zajišťující humanitární pomoc, protože organizace nebyly schopné v takové atmosféře chaosu a zmatku fungovat (Sitkowski 2006, s. 98-99).

Somálská ekonomika a infrastruktura byly ve značné míře rozkladu (Howard 2006, s. 23), situaci nadále vyostřilo uvalení zbrojních sankcí OSN proti Somálsku. Nicméně až v důsledku sankcí došlo k vyjednávání hlavních stran sporu a nejvlivnějších klanových vůdců Mohameda Farrah Aideeda a Aliho Mahdi Muhammada. Výsledky těchto vyjednávání vedly k uzavření mírových dohod, které následně byly důvodem vyslání operace OSN (MacQueen 2002, s. 203).

RB OSN ustanovila UNOSOM I resolucí 751, územní rozsah operace limitovala výhradně na Mogadišu a monitorování mírových dohod mezi Aideedem a Mahdim. Resoluce omezovala operaci pouze na 50 pozorovatelů bez jakékoliv donucovací síly v případě porušování dohodnutých podmínek mezi stranami sporu (United Nations 1992, 57-59). OSN zde zaujala taktiku vyslání co nejmenšího počtu personálu v důvěře, že se konflikt vyřeší sám na základě uzavřených mírových dohod mezi největšími nepřáteli. Základním nedostatkem tohoto řešení bylo opomíjení řešení zdrojů konfliktu a nedostatku státní autority (O'Neill 2005, s. 102-103). Velmi záhy se projevilo, že Aideed a Mahdi nemají v úmyslu mírové dohody dodržovat, a tudíž mandát UNOSOM I byl nedostatečný kvůli neschopnosti vynutit dodržování dohod.

⁴ Situace v Somálsku byla umocněna také suchy, kvůli kterým somálští zemědělci nedokázali bez vnější podpory pěstovat dostatečné množství plodin v odpovídající kvalitě.

Pozici OSN také oslabovalo nedůsledné dohlížení nad dodržováním uvalených sankcí, a to konkrétně nezahájení vyšetřování o podezření dodávek zbraní Mahdimu od SSSR, o kterých OSN věděla, ale proaktivně situaci neřešila. Takovýto postoj OSN pouze utvrdil odpůrce Mahdiho, že OSN a západní státy jsou na Mahdiho straně (O'Neill 2005, s. 103).

Resoluce 814 RB OSN proto nahradila nefunkční operaci UNOSOM I operací UNOSOM II, její mandát obsahoval velmi komplexní úkoly, mezi nimiž nejzásadnější bylo odzbrojení válčících stran, které je vždy vysoce náročné na zabezpečení s limitovanými zdroji a při odporu válčících stran vzdát se zbraní (United Nations 1993, s. 1-3).

Působnost UNOSOM II však byla ovlivněna extrémně špatným organizačním vedením operace v důsledku nevytvoření jasné organizační struktury a nerozdělení zodpovědnosti v rámci jednotlivých organizačních jednotek (Howard 2006, s. 27). Jelikož UNOSOM II byla také prvním pokusem OSN o tzv. vynucování míru a byla jako první operace zřízena podle Kapitoly VII Charty OSN, bývá velmi často označována za testovací operaci OSN, která však skončila krachem celé operace (Jakobsen 2002, s. 154). Její úkol byl však předurčen k selhání už od svého začátku z důvodu podcenění zdrojů a také kvůli „dědictví“ způsobené neúspěšnou předávkou aktivit a kompetencí mezi UNOSOM I a dalšími organizacemi působícími v Somálsku a UNOSOM II (Jakobsen 2002, s. 160-161). Jelikož mandát UNOSOM II obsahoval silnější nástroje a větší sílu pro dosažení míru a bezpečnosti v zemi než UNOSOM I, nevyhnutelně to znamenalo zvýšenou hrozbu pro lokální vojenské vůdce a tím pádem větší roztržky s personálem operace (O'Neill 2005, s. 108).

Z pohledu mezinárodního společenství se dostávalo situaci v Somálsku malé pozornosti, ačkoliv docházelo k prohlubování hladomoru a celková situace ve státě se zhoršovala. Situaci zvrátila až zvýšená pozornost zahraničních médií, která medializovala fotografie podvyživených somálských dětí. Nelze však opomenout, že mezinárodní politika a západní státy v té době, byly zabrány konfliktem v Bosně a Hercegovině (Howard 2006, s. 24), který vnímaly jako situaci s vyšší prioritou.

V době mezinárodní intervence UNOSOM II bylo v Somálsku k vytvořeno mnoho center moci a klanových nadvlád, mezinárodní komunita však vyjednávala a de facto uznávala pouze dva – Aideeda a Mahdiho. Oba měli své základny v Mogadišu a byli schopni k sobě připoutat některé klany na dalších územích státu, a proto byli viděni jako zásadní pro řešení konfliktu v Somálsku. Aideed i Mahdi však vyjednávání využívali pouze k posílení svých domácích pozic a základny podporovatelů (Howard 2007, s. 23) a jejich odhodlání dodržet podmínky výsledku jednání nebylo prakticky žádné (MacQueen 2006, s. 213).

OSN se z počátku postavila do role vyjednávače a mediátora a vyjednávání mírových dohod bylo z počátku na dobré cestě. O prvotní jednání mezi Aideedem a Mahdim se velmi zasadil alžírský diplomat Mohamed Sahnoun, kterému se podařilo získat souhlas obou stran o přítomnosti 500 členů operace UNOSOM II, kterou se OSN zatím připravovala vyslat. Dále se také strany dohodly, že jakékoliv navýšení personálu operace bude podléhat Aideedově schválení (Adibe 1998, s. 126). Sahnounova obrovská výhoda spočívala ve vybudování osobní vztahu s Aideedem za relativně krátkou dobu svého působení v Somálsku⁵, což značně usnadňovalo vyjednávání a zlepšovalo vnímání kroků operace OSN. Sahnoun zároveň dokázal zapojit i občanskou společnost a velký počet klanů do řešení konfliktu (MacQueen 2002, s. 203).

V tu chvíli však bez konzultace se Sahnounem přišlo rozhodnutí z ústředí OSN v New Yorku, že dojde k nasazení 6x větší operace tj. 3 000 lidí, což prakticky zničilo jakoukoliv šanci na pokračování vyjednání pod záštitou OSN a jejich vyjednávače⁶. Rozhodnutí o vyslání UNOSOM II OSN usnadnila značná podpora od USA, které se po medializaci konfliktu v amerických médiích rozhodly aktivně zapojit do řešení situace v Somálsku. Avšak již od začátku bylo možné rozpoznat rozdílné cíle, se kterými USA a OSN vstoupily do řešení situace v Somálsku. Jelikož USA si představovaly menší a krátkodobější operaci k zajištění dodávek humanitární pomoci (Howard 2006, s. 24-25),

⁵ Sahnoun působil v Somálsku od dubna do října 1992 (United Nations 2003).

⁶ Tak velká operace UNOSOM II nakonec ani nebyla vyslána (United Nations 2003).

kdežto OSN si představovala dlouhodobou podporu ze strany USA prakticky až do kompletního vyřešení konfliktu v Somálsku.

Rozhodnutí o vyslání větší operace bez předchozího připravení komunikace stranám konfliktu navíc definitivně a kompletně obrátilo Aideeda proti OSN, který v instituci měl již tak omezenou důvěru po podezřeních z porušování zbrojních sankcí. Sahnoun byl vzápětí nahrazen diplomatem, který byl blíže postoji USA a ústředí OSN a zastával rychlý přístup k řešení a urovnání konfliktu (Howard 2006, s. 25-26), což více vyhovovalo i rozpočtovému omezení operace, ale nereflektovalo to reálnou situaci v terénu a potřeby konfliktu.

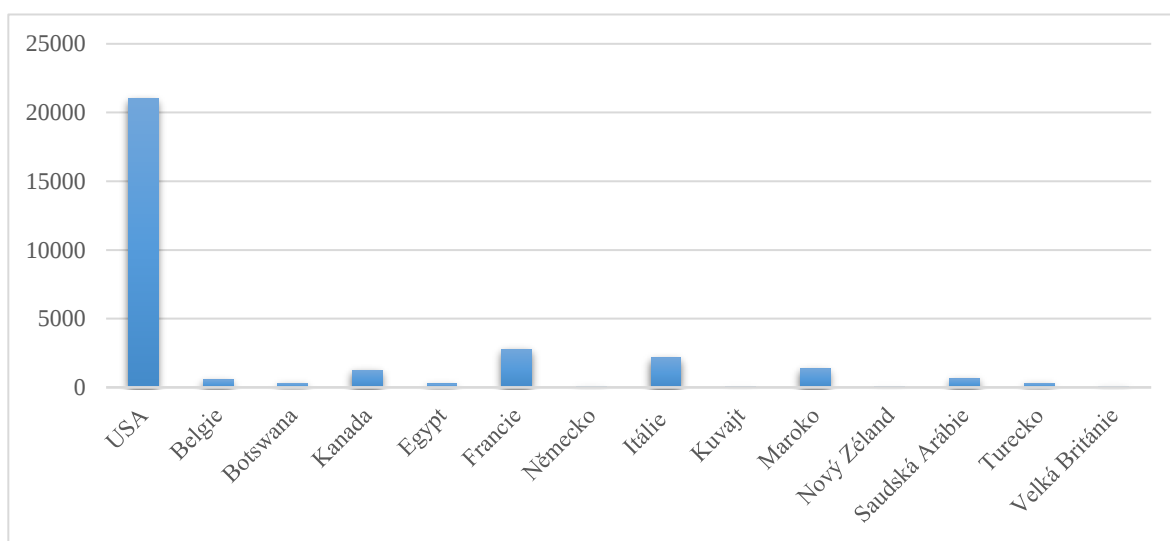
Nutno však dodat, že Sahnounova taktika usmířování klanových vůdců vedla přes jejich „uplácení“ procentem z humanitární pomoci, což bylo pro ostatní státy mezinárodního společenství nepřijatelné (O'Neill 2005, s. 103). Sahnoun tuto taktiku nazval jako iniciativu jídlo za zbraně (*food-for-weapon initiative*) (Adibe 1998, s. 122), tento způsob výměny představoval také největší nebo i jediný zdroj příjmů některých oblastí Somálska. Obchod s humanitární pomocí tvořil v praxi osamocenou část ekonomiky, která více méně fungovala a z jídla se stalo de facto jediné akceptovatelné platidlo⁷.

Hladomor se během Sahnounova působení prohluboval a způsob vyjednávání, který zastával byl příliš zdlouhavý vzhledem k akutnosti situace. Při zpětné analýze však vyšlo najevo, že UNOSOM přes svou snahu i tak prakticky financovala vojenské vůdce skrz dodávky jídla. Poněvadž UNOSOM pro distribuci humanitární pomoci a jídla využívala lokální kontraktory, ti si účtovali vyšší poplatky převážně za dopravu, kde tyto vyšší poplatky používali na uplácení vojenských vůdců, aby umožnili bezpečný průjezd konvojům s jídly (Ahmad 2012, s. 320). Výhoda Sahnounova přístupu spočívala v tom, že OSN mohla mít tyto výdaje pod kontrolou a regulovat jejich tok efektivněji.

⁷ Tento způsob fungování neoficiální ekonomiky umožňoval lokálním podnikatelům uzavírat kontrakty s OSN o zajišťování dodávek humanitární pomoci. Zároveň byly zakládány falešné NGO, které profitovaly z kontraktů na dodávky jídla do nejkrizovějších oblastí (Ahmad 2012, s. 323), kde bylo monitorování aktivit kontraktorů pro OSN špatně zajištěné až nemožné.

Operace OSN ale nebyla schopná zajistit pořádek ve státě a prakticky ani svou vlastní bezpečnost, proto byla RB OSN resolucí 794 v prosinci 1992 v rámci operace zřízena jednotka UNITAF reprezentující hlavně americké síly v Somálsku (složení UNITAF k lednu 1993 reprezentuje *Graf 5*). Role UNITAF byla zásadní pro celou operaci UNOSOM, i proto že UNITAF měla povolení k použití všech nezbytných prostředků k zajištění bezpečného prostředí pro doručování humanitární pomoci. Výklad mandátu UNITAF se později stal předmětem sporu a zásadně ovlivnil celkový výsledek operací OSN v Somálsku.

Graf 5 Složení UNITAF k 7.1.1993

Zdroj: Adibe 1998, s. 135, vlastní zpracování.

Podle výkladu mandátu a představy Washingtonu o fungování UNITAF by se americké jednotky neměly účastnit odzbrojování válčících stran, což bylo ale základem řešení somálského konfliktu. USA interpretovaly svou pozici v Somálsku pouze jako aktéra zajišťujícího bezpečné cesty pro doručování humanitární pomoci. UNITAF však byla založena na úzkém vymezení aktivit i územního působení, což ji opravňovalo k odmítnutí účasti na odzbrojování Somálců. Druhým sporem o výklad mandátu byl časový horizont aktivit UNITAF, jelikož USA se domnívaly, že OSN přebere aktivity od UNITAF, resp. od USA v nejkratším možném časovém rámci (MacQueen 2006, s. 216).

UNITAF navíc představovala specifický mix strachu a důvěry, který zajišťoval zlepšování bezpečnostní situace v Somálsku a umožňoval případně začít s odzbrojováním, ale muselo by s odzbrojováním začít bezodkladně po příjezdu UNITAF do Mogadišu. UNITAF měla v sobě inkorporované také zástupce z médií, která používala jako součást své vojenské taktiky k demonstraci americké síly a odhodlání zasáhnout v případě nutnosti proti somálským povstalcům.

V období stažení UNITAF docházelo úspěšně k doručování humanitární pomoci k těm nejpotřebnějším (Makinda 1998, s. 172), což naplňovalo požadavky mandátu od RB OSN. UNITAF tedy dokázala zajistit přísun jídla do nejpostiženějších oblastí, avšak nevytvořila vládu práva a pořádku, která by umožňovala udržitelnost těchto cest i po stažení UNITAF.

V případě UNITAF se nejvíce projevíly rozdíly ve vedení konfliktu mezi USA a OSN. Jelikož USA potřebuje svou vojenskou přítomnost založit na existenci jasného nepřítele (v Somálsku se jednalo Aideda) a jejich aktivity jsou soustředěny na jeho definitivní porážení a sesazení a případně rychlé nastolení liberální demokracie.

V duchu této filozofie Američané svým jednáním a akcemi podnikanými proti Aidedovi způsobili značné škody a ztráty na životech somálských civilistů, což mělo za následek ztrátu důvěry i těch Somálců, kteří za jiných okolností podporovali řešení OSN (MacQueen 2006, s. 217).

Vše vyvrcholilo unilaterální akcí USA bez předchozí konzultace nebo oznámení UNOSOM (Makinda 1998, s. 167), kdy došlo k sestřelení amerických vrtulníků Černý jestřáb. Záchranou akcí amerických vojáků narychlo vedly složky UNOSOM II. Během této vojenské operace došlo k citelným ztrátám na životech Somálců a ke smrti 18 amerických vojáků (MacQueen 2006, s. 218).

Opět zde silně zapůsobila role médií, která vykreslila obraz OSN jako nekompetentního aktéra, který zapříčinil zbytečnou smrt amerických vojáků, což mělo za následek stažení amerických jednotek ze Somálska. Média se však již nezabývala několika stovkami mrtvých

somálských civilistů v důsledku této operace. Další státy následovaly USA a stáhly své jednotky, protože nebyly ochotny bez bezpečnostních záruk USA v Somálsku zůstat⁸.

V době, kdy se UNITAF povedlo otevřít a udržet cesty pro doručování humanitární pomoci, byl vývoj v Somálsku relativně pozitivní a konflikt dosahovat své zralosti. Proto zde bylo možné znova přistoupit k odzbrojení, čímž by pravděpodobně došlo k deeskalaci konfliktu. Cílem nebylo odstranit všechny zbraně ve státě, ale oslabit moc vojenských vůdců natolik, aby byli donuceni k vyjednávání a nalezení řešení politickou cestou (O'Neill 2005, s. 113). OSN v tomto bodě promeškala svou příležitost konflikt úspěšně vyřešit, naopak svou nečinností potvrdila válčícím stranám pasivitu OSN a možnost pokračovat dál v bojích bez očekávání okamžité razantní reakce ze strany OSN.

Složky UNITAF Aideed zpočátku vnímal jako aktéra bez koloniálních zájmů, pro které bude základním bodem humanitární pomoc, kdežto OSN vnímal velmi skepticky. Podle Aideeda měla OSN zájem na tom, aby se Somálsko stalo správním územím OSN (O'Neill 2005, s. 106). Dále UNITAF považoval jako složku vyvažující přístup tehdejšího generálního tajemníka OSN Ghálího, který zastával komplexní řešení problému, který by pro Aideeda znamenal velkou ztrátu vlivu na území Somálska (Makinda 1998, s. 170).

5.1.2 Aplikace norského modelu

Z pohledu norského modelu nesplňovalo řešení konfliktu v Somálsku hned několik předpokladů tohoto modelu. Řešení somálského konfliktu vyžadovalo od vnějších aktérů výbornou znalost historie, geografie, společnosti a somálského pojetí konceptu demokracie, kultury a aktuální stav ekonomiky Somálska (Makinda 1998, s. 170). Problémem tak byla vysoká fluktuace vedoucích operace, kteří nedokázali dostatečně nabýt požadované znalosti prostředí konfliktu Somálsku, což zapříčinilo nekonzistenci v jednání se stranami konfliktu a absenci vytvoření osobních vazeb mezi členy operace a klanovými vůdci.

⁸ Situace v Somálsku také ovlivnila budoucí ochotu států nasadit své vojáky do konfliktu ve Rwandě, který tím byl značně ovlivněn.

Zásadní změnu ve vývoji a směřování operace představovala výměna Sahnouna, který zastával dlouhodobější závazek a koncepční řešení konfliktu a jeho nahrazení vedoucími, kteří upřednostňovali rychlý konec bojů a měli tendenci přehlížet základní zdroje konfliktu a jejich potřebu systematického řešení. Z pohledu osobních vazeb je potřeba také vzít v potaz zapojení generálního tajemníka Ghálího do celého konfliktu. Ghálí do konfliktu v Somálsku vstupoval od začátku jako odpůrce Aideeda, proti kterému byl vyhraněn už z doby, svého působení jako egyptský ministr zahraničních věcí, což nadále podkopávalo důvěryhodnost a nestrannost OSN v procesu řešení konfliktu (Makinda 1998, s. 175).

Během celé operace v Somálsku byla americká dominance velmi znatelná a citelná hlavně pro ostatní státy, které se UNOSOM účastnily. Například Italové si dokázali vybudovat dobrou pověst u Somálců, čímž získali přístup k velmi kvalitním zdrojům informací (O'Neill 2005, s. 199), avšak kvůli z jejich pohledu nedostatečné reprezentaci Italů ve vedoucích pozicích operace byla jejich motivace výrazně ovlivňovat konflikt nízká (Makinda 1998, s. 174).

V průběhu jednání nebyla zaznamenána výrazná narušení jednání ve smyslu nedostatečné mlčenlivosti a utajení, což byl rozhodně v počátcích jednání mělo fatální důsledky a vedlo by to k absolutní ztrátě důvěry ve schopnosti OSN. V tomto ohledu pověst operace utrpěla hlavně nasazením podstatně větší operace, než bylo vyjednáno bez předchozí konzultace se stranami sporu.

Časový horizont operací OSN na udržení v Somálsku byl velmi krátký na řešení konfliktu, který existoval v Somálsku minimálně od roku 1969. Pro konflikt v Somálsku operace UNOSOM nepředstavovala výraznější změnu směřování k ukončení konfliktu.

Stránka financování je všeobecným problémem operací OSN na udržení míru, avšak v tomto případě by pravděpodobně zvýšení financování představovalo pouze neefektivní vynaložení zdrojů OSN na situaci, kde nejsou strany sporu ochotny a ani schopny konflikt ukončit, tzn. konflikt nebyl ve fázi zralosti a z pohledu křivky konfliktu byl stále v rostoucí části křivky. Náklady na UNOSOM I činily 42,9 milionů dolarů za dobu působení v délce 1 roku,

avšak UNOSOM II dosáhla nákladů 1,6 miliard dolarů za 2 roky účinnosti operace. USA pak investovaly v Somálsku ještě další 2,2 miliardy dolarů na aktivitách UNITAF (United Nations 2003). UNOSOM II měla dostatečné zdroje, avšak jí chyběla rozhodnost a jasná organizační a kompetenční struktura, podpořená nedostatečným dlouhodobým horizontem trvání operace.

Operace amerických jednotek také nevykreslovala OSN jako týmového hráče, který bude aktivně řešit konflikty a nejasnosti mezi stranami, jelikož cílem USA bylo hlavně porazit svého nepřítele Aideeda bez ohledu na následky nebo komplexní dopad jejich akcí na vývoj konfliktu v Somálsku. Somálští klanoví vůdci si navíc byli moc dobře vědomi náklonosti OSN k písemným dohodám, u nichž pak vynucování ze strany OSN není dostatečně důrazné (Sitkowski 2006, s. 104), a proto OSN dokázala vyjednat několik dohod o klidu zbraní, což vždy poskytlo klanovým vůdcům čas a prostor pro obnovení sil, a poté se jednoduše rozhodli dohodu nedodržovat. OSN také selhávala v zahrnutí všech somálských frakcí do vyjednávání. Jednání pouze s nejsilnějšími stranami nebylo pro konflikt v Somálsku vhodnou taktikou, která pouze zesilovala konflikt, jelikož menší frakce nechtěly zůstat stranou a bojovaly o své zviditelnění.

V době stažení UNOSOM II došlo k uklidnění humanitární situace a hladomoru, jelikož Somálci již dokázali vypěstovat své vlastní plodiny, ale politická a společenská situace potřebovala obrovskou asistenci zvenčí (Makinda 1998, s. 177).

Z předpokladů norského modelu nebyly splněny tedy osobní kontakty, čas a trpělivost, dostatečné financování, aktivní facilitace ani role OSN jako týmového hráče. Tyto nedostatky, které jsou základem norského modelu, jsou vytýkány operacím OSN v Somálsku jako důvody neúspěchu, a proto implementace předpokladů norského modelu by mohla reprezentovat akceptovatelnou taktiku pro úspěšné řešení konfliktu v Somálsku.

5.2 Operace OSN v Sierra Leone (UNOMSIL a UNAMSIL)

Vývoj situace v Sierra Leone po propuknutí občanské války v roce 1991 si vyžádal vyslání dvou operací OSN na udržení míru, a to operace UNOMSIL, kterou později nahradila operace UNAMSIL. První vyslaná operace UNOMSIL působila v Sierra Leone jako pozorovatelská mise od července 1998 do října 1999, druhá operace UNAMSIL byla v Sierra Leone aktivní od října 1999 do prosince 2005. Výsledek působení operací OSN na udržení míru v Sierra Leone považuje mezinárodní společenství jako úspěšné navzdory zřejmým nedostatkům. Ještě před ustanovení UNOMSIL se snažila OSN do vývoje v Sierra Leone zasáhnout uvalením zbrojních sankcí. Od října 1997 se tyto sankce týkaly všech aktérů Sierra Leone, v červnu 1998 OSN tyto sankce pozměnila pouze proti Jednotné revoluční frontě (*Revolutionary United Front*, dále jen RUF), která bojovala proti centrální vládě (Bolton 2001, s. 134)⁹.

5.2.1 Povaha konfliktu v Sierra Leone

UNOMSIL zřídila RB OSN resolucí 1181 jako pozorovatelskou operaci nad dodržováním mírových dohod a nad aktivitami ECOWAS a jejich jednotkami ECOMOG¹⁰, což samozřejmě výrazně ovlivnilo velikost a složení operace OSN. UNOMSIL byla autorizována k vyslání maximálně 70 vojenských pozorovatelů, po úpravě mandátu došlo k navýšení limitu na 210 pozorovatelů. V realitě UNOMSIL dosáhla nejvýše 192 vojenských pozorovatelů (United Nations 2000). Důležité však je, že UNOMSIL byla zřízena podle Kapitoly VI Charty OSN a nebyla zplnomocněna jednat v případě nepříznivého vývoje, k čemuž neměla ani dostatečnou kapacitu a vybavení. Z toho důvodu byla UNOMSIL dokonce donucena k evakuaci na začátku roku 1999 po dobytí hlavního města Freetown rebely RUF, později téhož roku se však činnost UNOMSIL v Sierra Leone obnovila už s rozšířeným mandátem, resp. kapacitou (United Nations 2000).

⁹ Definitivně byly sankce zrušeny až v září 2010 na žádost Sierra Leone.

¹⁰ Jednotky ECOMOG působily v Sierra Leone již od roku 1997 a měly zajistit implementaci mírových dohod.

Jelikož nedocházelo ke zlepšování situace byla tedy UNOMSIL nahrazena UNAMSIL. Důvodem pro stažení předchozí operace bylo také uzavření nových mírových dohod mezi vládní stranou a rebely, které již v sobě měly zakomponovanou podporu od OSN, což vyžadovalo komplexnější mandát operace. UNAMSIL ustanovila resolucí 1270 RB OSN podle Kapitoly VII Charty OSN, mandát operace byl již adekvátněji přizpůsoben reálné situaci v Sierra Leone. Mandát operaci přiděloval také odpovídající vybavení pro vykonávání svěřených cílů a úspěšnou reakci na případné nedodržování mírových dohod (Jakobsen 2002, s. 165). UNAMSIL byla prvním pokusem o tzv. robustní udržování míru, kde mělo jít o střední cestu mezi tradičním udržováním míru a vynucováním míru (Jakobsen 2002, s. 154). V mandátu UNAMSIL byla silně zdůrazněna hlavně ochrana civilistů v procesu řešení konfliktu v Sierra Leone (Curran – Woodhouse 2007, s. 1056). Podle toho pak operace přizpůsobila své aktivity tak, aby docházelo k budování silných vazeb mezi UNAMSIL a obyvateli Sierra Leone.

Zdrojem konfliktu v Sierra Leone byla kombinace slabé centrální vlády a narůstající moci vojenských vůdců po celém území státu umocněné boji o nerostné suroviny. V boji nerostné suroviny šlo hlavně o diamantové doly, které se dostaly pod kontrolu rebelů RUF. Diamantové doly také umožnily prodlužovat konflikt, jelikož RUF prodávala vytěžené diamanty do zahraničí¹¹, což pokrývalo RUF finanční náklady vojenských aktivit proti vládním silám (Eberechi 2015, s. 71).

Dalším faktorem ovlivňující situaci v zemi byla také značná a prohlubující se sociální nerovnost mezi obyvateli na pobřeží a ve vnitrozemí (MacQueen 2006, s. 224). Dospívající generace populace Sierra Leone ve vnitrozemí byla čím dál více nespokojena s vývojem a vládní politikou vůči těmto oblastem a vrstvám obyvatelstva. Vláda prováděla velké škrty v rozpočtu určeném na podporu rozvoje venkova a vytváření nových příležitostí ve vzdělání, pracovní kariéře ale i osobním a společenském životě mladých lidí z venkova (Mitton 2013, s. 322). Navíc část z těchto limitovaných zdrojů mířících do vesnických

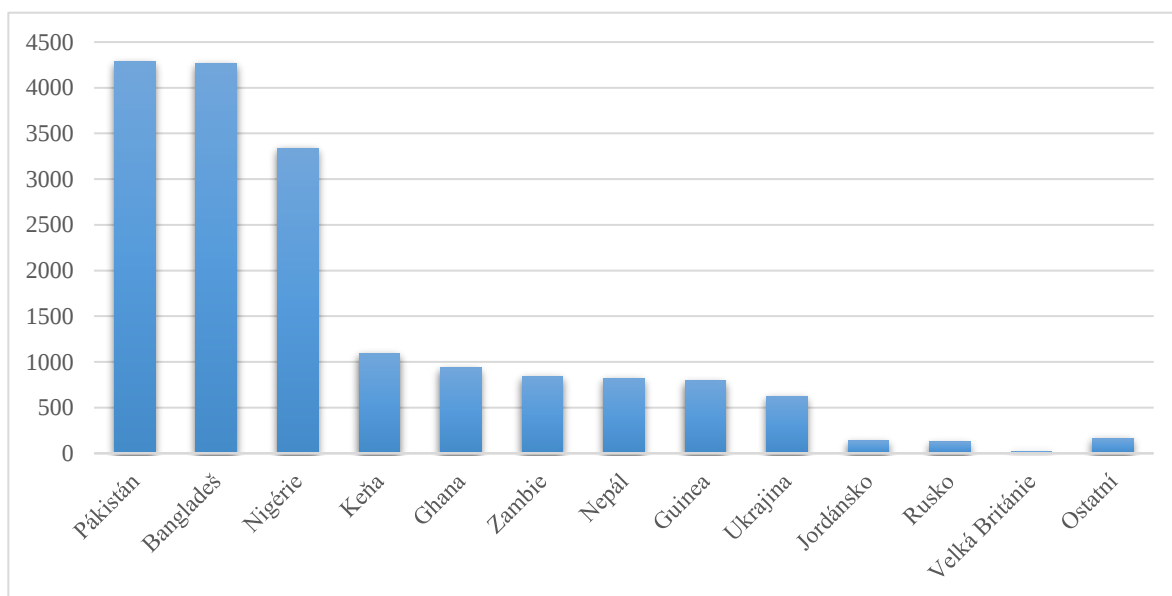
¹¹ Takovéto diamanty jsou označovány v mezinárodní terminologii jako tzv. krvavé diamanty. Podle definice OSN jsou krvavé diamanty takové diamanty, které pocházejí z oblastí kontrolovaných silami nebo frakcemi v opozici proti legitimní a mezinárodně uznávané vládě (Conflict Diamonds 2017).

oblastí skončila u lokálních vojenských vůdců jako úplatek za spolupráci s vládou Sierra Leone a za udržování pořádku ve vnitrozemí. Z těchto důvodů byla RUF složena hlavně z mladých mužů z vnitrozemských vesnických oblastí Sierra Leone (Mitton 2013, s. 326).

Zásadní chybou ze strany OSN bylo připuštění stažení vojenských jednotek ECOWAS (ECOMOG) ze země, jednotky ECOMOG znaly relativně dobře místní poměry a měly vytvořenou silnou síť osobních vazeb a informátorů mezi obyvateli Sierra Leone. Jejich odchod vedl v roce 1999 k rapidnímu zhoršení bezpečnostní situace a masivnímu porušování mírových dohod, které strany sporu již od začátku neměly v plánu dodržovat. V té době stále působila UNOMSIL se svou omezenou silou a pasivně založeným mandátem, který neumožnil operaci aktivně zasáhnout do vývoje situace. Z pohledu vývoje konfliktu situace nasvědčovala, že se bude schylovat k podobnému scénáři jako ve Rwandě (MacQueen 2006, s. 227-228), kde pasivita a nedostatečné vybavení operace vyústilo v genocidu.

OSN na začátku konfliktu sice nabízela stranám sporu poskytování dobrých služeb nebo mediace, ale preferovala přenechávat iniciativu ECOWAS jako africkému zástupci řešení konfliktu. Navíc v té době OSN byla již velmi aktivní v jiných afrických konfliktech. Po uzavření mírových dohod mezi RUF a vládou, kde rozhovory mezi stranami zajišťovali USA a Bahrajn, OSN vytvořila operaci UNAMSIL, která měla zajistit dodržování implementace mírových dohod. Dohody však byly výsledkem externího nátlaku na strany konfliktu než působením interních motivů válčících stran konflikt ukončit, čímž byl položen základ tendence nedodržovat tyto dohody. Další komplikaci představovalo také to, že USA ani Bahrajn se nechtěli UNAMSIL účastnit (MacQueen 2006, s. 226-227). Státy tak přenechaly úlohu dohledu nad mírovými dohodami nezkušeným zástupcům z Afriky a Asie, kterým navíc chyběla osobní vazba na strany konfliktu z dob vyjednávání dohod, složení UNAMSIL v době maximálního nasazení demonstruje *Graf 6*.

Graf 6 Složení UNAMSIL k 31.3.2002 v době maximálního nasazení

Zdroj: Providing for peacekeeping 2017, vlastní zpracování.

I po ustanovení UNAMSIL však stále docházelo k rapidnímu zhoršování bezpečnostní situace v Sierra Leone způsobené pomalým rozmisťováním složek operace UNAMSIL. Hlavní komplikaci UNAMSIL způsobil únos 500 členů operace OSN rebelující stranou RUF (Curran – Woodhouse 2007, s. 1058). Iniciativu zde převzala Velká Británie, která provedla polo-utajenou vojenskou operaci v roce 2000 s krycím názvem Palliser mimo velení OSN (MacQueen 2006, s. 228). Původním cílem Velké Británie bylo pouze osvobodit tyto zajatce a evakuovat britské občany a další občany zemí EU zpět do Evropy. Původní plán byl tedy velmi jasně definován a celá operace měla Britům zabrat 7-10 dní. V konečném výsledku ale zůstali Britové v Sierra Leone až do konce působnosti UNAMSIL v roce 2005, i když ne v tak hojném počtu jako bezprostředně po nasazení operace Palliser.

Důležitou roli sehrál vedoucí operace Palliser David Richards, který vycítil příležitost změnit vývoj konfliktu. Efekt příjezdu britských ozbrojených složek je srovnatelný s efektem příjezdu amerických vojsk v Somálsku do Mogadiša. Richards se tehdy bez politického schválení Britů z ústředí v Londýně rozhodl o setrvání Britů v Sierra Leone déle než jenom po dobu evakuace a rozšířil spektrum aktivit britských vojenských jednotek na všechny aspekty konfliktu. Londýn se zároveň velmi dlouho zdráhal operaci predefinovat

z evakuace na intervenci. Britské jednotky postupem času ale pomáhaly například s výcvikem vojenských sil Sierra Leone, které se staly v relativně krátké době samy aktivní v operacích OSN na udržení míru v Africe mimo území Sierra Leone. Britská přítomnost zároveň přesvědčila RUF, že nemá cenu již nadále bojovat válku, kterou nemohou vyhrát. Dále RUF přehodnotilo svůj postoj v konfliktu a raději začala jednat s OSN, než aby se potýkala s britskými vojáky, kteří byli mnohem přísnější a důraznější v udržování bezpečnosti než OSN (Curran – Woodhouse 2007, s. 1058).

Na druhou stranu Velká Británie operací Palliser silně oslabila důvěryhodnost a ovlivnila vnímání akceschopnosti UNAMSIL, protože provedla svou vlastní unilaterální akci k záchraně procesu řešení konfliktu v Sierra Leone (Akonor 2017, s. 42). Díky drtivé porážce rebelů dokázaly strany sporu mnohem rychleji nalézt řešení v podobě mírových dohod a celkově veškerá jednání probíhala mnohem jednodušeji. RUF po porážce nebyla v postavení, kdy si mohla diktovat podmínky tak jednoduše jako před intervencí Britů, což usnadnilo demobilizaci, odzbrojování a celý re-integrační proces (MacQueen 2006, s. 229).

UNAMSIL se také později podařilo obnovit vyjednávání mezi stranami konfliktu o budoucím rozložení sil a podobě uspořádání Sierra Leone a UNAMSIL se ujalo role mediátora v celém vyjednávání (Brattberg 2012, s. 160), zároveň RB OSN několikrát posílila mandát UNAMSIL v důsledku přehodnocení aktuální situace. Díky těmto úspěchům a postupnému uklidňování situace hlavně na bojištích došlo k nahrazení UNAMSIL operacemi UNIOSIL a UNIPSIL, (Akonor 2017, s. 43), jejichž úkolem bylo zajistit obnovu státního řízení a fungující společnosti, která bude schopná sama vyřešit případné konflikty mírovou cestou.

Občanská válka v Sierra Leone oficiálně skončila v roce 2002 a UNAMSIL byla dlouhodobě vnímána pozitivně hlavně díky poskytování každodenní ochrany běžným obyvatelům a civilistům v Sierra Leone. Aktivita UNAMSIL směřovaly také k upevňování vztahů mezi UNAMSIL, obyvateli a občanskou společností. Celkově byla UNAMSIL vnímána jako

aktér, který chce opravdu pomoci znovu vybudovat stát a jeho fungující infrastrukturu ve státě (Curran – Woodhouse 2007, s.1059).

UNAMSIL dosáhla svých úspěchů také díky tomu, že se aktivněji zapojovala do řešení zdrojů konfliktu v Sierra Leone mj. do problematiky špatného vládnutí, ekonomických a společenských problémů (korupce, nedodržování základních lidských práv) a investovala do vybudování základní infrastruktury, která následně nastartovala obnovu celého státu.

Navzdory tomu však zůstávala situace v Sierra Leone i po odchodu jednotek UNAMSIL velmi špatná až kritická. Proto OSN vytvořila operace UNIOSIL a později také UNIPSIL, které již pomáhaly více s post-konfliktní rekonstrukcí státu a vybudování odpovídajících kapacit ke konstruktivnímu řešení budoucích sporů.

5.2.2 Aplikace norského modelu

Při pohledu na vývoj konfliktu v Sierra Leone na základě předpokladů norského modelu, lze vysledovat, že OSN porušila hned v počátcích jeden ze základních předpokladů připuštěním stažení jednotek ECOMOG z konfliktu. Tím ztratila mezinárodní komunita silnou vazbu na lokální komunitu. Osobní kontakty si úspěšně OSN dokázala vybudovat až po operaci Palliser, po které UNAMSIL směřovala zvýšené úsilí do budování sítě lokálních kontaktů skrze vytvoření několika regionálních rozvojových programů a aktivního zapojování do řešení problémů spojených s každodenním životem obyvatelů Sierra Leone. Takovéto aktivity podpořily získání větší důvěry v působení a motivy UNAMSIL a místní obyvatelé byli mnohem přístupnější k akceptaci a spolupráci s UNAMSIL, nebo alespoň záměrně nenarušovali její činnost.

Opět ani v tomto případě nebyly zaznamenány případy porušení mlčenlivost nebo utajení v jednání, které by vedly k narušení mírového procesu. Strany sporu by před intervencí Britů mírové dohody s ochotou se jimi nechat řídit pravděpodobně neuzavřely ani v případě vyjednávání v absolutní tajnosti.

Z posuzování časového horizontu se celková délka operací OSN v Sierra Leone jeví jako přiměřená. Konflikt v Sierra Leone vypukl v 1991 a skončil v roce 2002, operace OSN na udržení míru aktivně působily od roku 1998 do konce roku 2005, kdy na ně dále navázaly další operace OSN. Zde jde jasně vidět, že OSN zůstala v zemi i po skončení otevřeného násilí a deeskalaci konfliktu ve smyslu ukončení aktivních bojů mezi stranami konfliktu, aby zajistila řádný útlum konfliktu a obnovu státu a jeho základních struktur do takové míry, aby byl schopen vypořádat se s případnými problémy. Z pohledu křivky konfliktu se OSN po operaci Palliser podařilo přejít do klesající části křivky, zabránit nové eskalaci konfliktu a postupně utlumovat násilí konfliktu. Zároveň porážkou RUF dosáhl konflikt své zralosti.

Operace OSN pomohly nastartovat proces reintegrace bývalých bojovníků do společnosti a snížení nezaměstnanost, oba tyto faktory totiž silně zvyšovaly riziko znovu-propuknutí konfliktu (Mitton 2013, s. 323). Celková situace v Sierra Leone do současnosti není ideální, ale státu se úspěšně daří držet konflikt jako nástroj nepřipustný pro řešení sporů.

UNOMSIL i UNAMSIL měly standardně problém v oblasti financování svých aktivit. Vytvoření UNOMSIL nepředpokládalo aktivní zapojení jednotek OSN při případném zhoršování situace, proto nebyla operace schopna deeskalovat konflikt. Mandát UNAMSIL ukládal operaci velmi komplexní mandát, který byl i několikrát rozšiřován. Takovéto mandáty jsou tím pádem náročné na lidské i finanční zdroje. Celkové náklady na zřízení a vedení UNOMSIL činily 12,9 milionu dolarů (United Nations 2000), v případě UNAMSIL byla konečná částka 2,8 miliard dolarů (United Nations 2005). Slabé a nedostatečné financování z počátku působení UNAMSIL mělo také za následek účast méně kvalitně vybavených a vycvičených jednotek z rozvojových států světa, které nebyly schopny zajistit efektivní vynucování dodržování mírových dohod (Brattberg 2012, s.160) a tím docházelo k zesilování násilí.

Celková situace v oblasti financování se však po intervenci Velké Británie výrazně zlepšila, jelikož odhodlání Velké Británie zaručovalo přiměřenou míru jistoty i dalším státům mezinárodního společenství, že jejich občané, které UNAMSIL plánují poskytnout, nejsou silně ohroženi na životech v případě zvýšení intenzity konfliktu, a proto byly ochotny dodat požadované zdroje na operaci. Jak je však vidět na *Grafu 6*, hlavními přispívateli byly asijské (Pákistán, Bangladéš) a africké státy (Nigérie, Keňa), které tradičně mají omezené možnosti financování operací v porovnání se západními státy.

Poslední dva body předpokladů norského modelu (aktivní facilitace a role OSN jako týmového hráče) v situaci v Sierra Leone jsou silně propojeny. UNAMSIL prakticky zopakovala úplně tu samou chybu jako UNOSOM v Somálsku, když komunikovala převážně s jednou stranou konfliktu a tím vytvářela přesvědčení, že OSN výrazně podporuje jednu stranu konfliktu a tím samozřejmě i řešení jednostranně výhodné pro tuto stranu¹² (Bolton 2001, s. 137).

UNAMSIL byla vnímána RUF jako aktér prosazující řešení, které rebely podřídí současné centrální vládě, čímž z pohledu RUF docházelo k porušování zásady nestrannosti OSN. OSN tuto pozici prakticky demonstrovala v prováděných změnách mandátu UNAMSIL. Navíc i generální tajemník otevřeně navrhoval rozšíření mandátu UNAMSIL na operaci na podporu vlády Sierra Leone místo neutrálního aktéra v řešení konfliktu (Bolton 2001, s. 135). UNAMSIL tak čelila silným problémům dostat jednotky RUF pod kontrolu a donutit je k odzbrojení, protože členové RUF se chtěli ubránit tomuto jednostrannému řešení situace ve prospěch centrální vlády.

Další faktor taktéž velmi podobný se Somálskem byl opět spojen s britskou intervencí. V Somálsku příjezd amerických vojáků působil na místní v konečném výsledku úplně stejně jako příjezd britských do Sierra Leone. V tomto případě se však situace vyvíjela naprosto opačně a intervenující britské složky zaujaly komplexní pozici v konfliktu a byly odhodlány demonstrovat použití síly a dostat situaci pod kontrolu i mimo svůj striktně vymezený

¹² V Somálsku šlo o náklonnost OSN k Mahdiho řešení a snahy o postupnou marginalizaci Aideeda a jeho požadavků.

mandát. UNAMSIL tak později mohla efektivněji vykovávat své převážně civilní úkoly a soustředit se na obyvatelstvo státu než na samotnou vojenskou složku konfliktu, kde měla silné nedostatky. Rebelové také uznali, že bojovat s britskými složkami je prakticky bezvýhodné, a tak souhlasili se začátkem vyjednávání o konci konfliktu.

Později tedy díky budování dobrých vztahů s místními obyvateli a řešení základních zdrojů konfliktu, dokázala UNAMSIL získat podporu a obraz týmového hráče a aktivního facilitátora s cílem konflikt úspěšně, dlouhodobě a konstruktivně vyřešit. Navíc OSN uzavřela se Sierra Leone dohodu o vytvoření Speciálního soudu pro Sierra Leone, který zajistí, že zločiny proti mezinárodnímu právu, které byly spáchány během občanské války v Sierra Leone nezůstanou nepotrestány, čímž opět OSN přispělo k vybudování kvalitnější základy pro obnovu státu (The Residual Special Court for Sierra Leone 2017).

Z výše uvedených faktů lze tedy tvrdit, že po intervenci britských složek dokázala UNAMSIL naplnit předpoklad osobních kontaktů, času a trpělivosti, financování, aktivní facilitace i role týmového hráče, které všechny tvoří základní předpoklady norského modelu. Poslední předpoklad mlčenlivost a utajení nebyl v zásadě porušen, takže taktéž se dá hovořit o jeho naplnění. Splnění předpokladů norského modelu vedlo k úspěšnosti operace OSN v Sierra Leone, a proto i zde lze model úspěšně aplikovat.

5.3 Operace OSN v Súdánu (UNMIS)

Současný konflikt v Súdánu lze rozdělit podle rozmístění operací OSN na udržení míru na tři základní oblasti konfliktu: Jižní Súdán, Dárfúr a Abyei¹³, všem těmto operacím OSN předcházela prozatím nejmasivnější a nejnákladnější operace OSN na udržení míru operace UNMIS v období od března 2005 do července 2011. Z pohledu složení operace byla UNMIS podporována nejvíce asijskými státy, které s výrazným odstupem následovaly africké státy, složení UNMIS v době maximální nasazení v lednu 2011 ukazuje *Graf 7*. Akceptaci celé

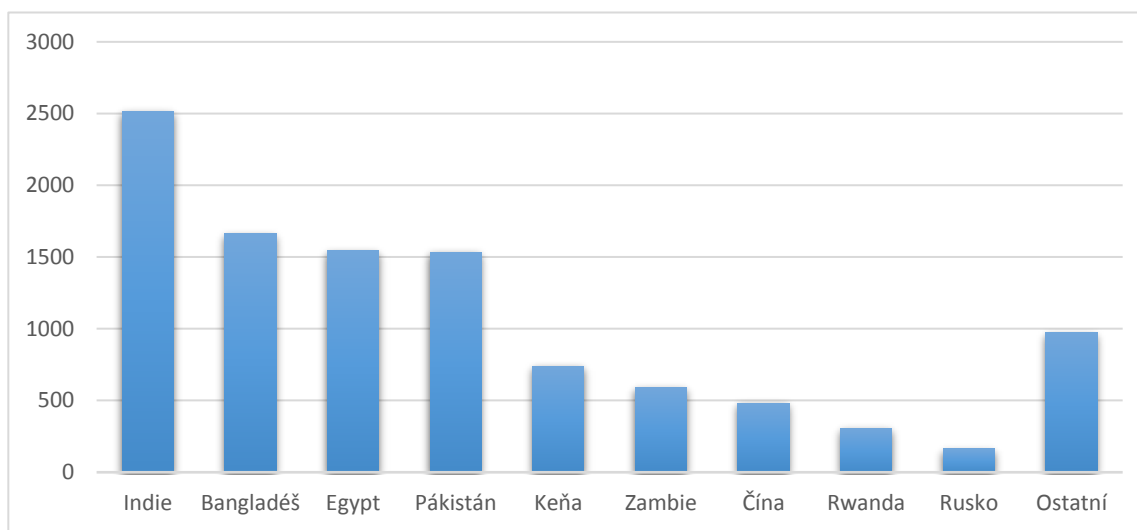
¹³ Tyto tři oblasti prezentují operace OSN na udržení míru: UNMISS v Jižním Súdánu s mandátem minimálně do prosince 2017; hybridní operace OSN a AU v oblasti Dárfúru UNAMID od roku 2006 a operace v Abyei UNISFA. UNAMID i UNISFA disponují platným mandátem do konce června 2017. S největší pravděpodobností dojde opět k prodloužení oficiálního mandátu obou operací o další rok.

operace OSN silně ovlivňovala rétorika stran sporu v duchu tzv. afrického řešení africkým problémům. OSN v tomto smyslu měla pouze poskytnout a vybudovat kapacity pro řešení problému, který se strany sporu vyřeší bez asistence OSN nebo dalšího neafrického aktéra (Williams 2008, s. 311).

5.3.1 Povaha súdánského konfliktu

Tato kapitola práce se soustředí na časové období během vyjednávání severo-j jižních mírových dohod a poté nasazením a působením operace UNMIS. Oba tyto faktory výrazně ovlivnily současnou podobu konfliktu. Zároveň vývoj předcházející UNMIS je relevantní pro analýzu aplikovatelnosti norského modelu, jelikož se Norsko účastnilo mediací vyjednávání mírových dohod, proto Súdán bývá označován v odborné literatuře jako příklad uplatnění norského modelu v praxi.

Graf 7 Složení UNMIS v době plného nasazení v lednu 2011

Zdroj: Providing for peacekeeping 2017, vlastní zpracování.

Před nasazením operace OSN na udržení míru se nacházel Súdán v konfliktu mezi dominantním arabským severem a marginalizovaným africkým jihu od roku 1983. Celý konflikt byl eskalován hlavně implementací práva šaría arabskou vládou na celé území Súdánu proti vůli afrického jihu. Samotný konflikt probíhající převážně na jihu tehdejšího Súdánu byl již od začátku velmi násilný.

V roce 2002 se do situace výrazněji vložila mezinárodní komunita zastoupená Norskem, Velkou Británií a USA, tyto státy zaujaly pozici mediátorů ve vyjednávání mezi severem a jihem Súdánu s cílem uzavřít mírové dohody a ukončit tak celý súdánský konflikt. K podpisu Všeobecných mírových dohod (*Comprehensive Peace Agreement*, dále jen CPA) došlo nakonec v lednu 2005. Definitivní uzavření severo-j jižního konfliktu reprezentuje uspořádání referenda o odtržení jižní části země od Súdánu (Aleksandrovich 2015, s. 671) a prohlášení nezávislosti Jižního Súdánu (oficiálně Jihosúdánské republiky) v roce 2011.

Severo-j jižní konflikt byl při uzavření CPA ve fázi zralosti, ale dílčí konflikty v jižním Súdánu, Dárfúru a Abyei v této fázi zralosti nebyly a CPA ani mezinárodní komunita k nim nepřijaly adekvátní opatření, která by zabránila nové eskalaci konfliktu.

V procesu vyjednávání CPA lze však identifikovat několik podstatných pochybení a opomenutí, která pak později měla zásadní vliv na vývoj dalších konfliktů a destabilizaci regionu.

Nejzásadněji ovlivnila proces vyjednávání CPA tzv. „*deadline diplomacie*“, kdy mezinárodní společenství reprezentované převážně OSN vytvářelo silný tlak na uzavření mírových dohod do určitého závazného termínu. Mediátoři tak čelili prakticky konstantnímu tlaku k rychlému uzavření vyjednávání a vytvoření finální podoby mírových dohod (Nathan 2006, s. 74). Docházelo tak k vyhledávání nejjednodušších cest pro řešení konfliktu, které však nepředstavovaly dlouhodobě udržitelnou strategii úspěšného řešení.

Konečný termín uzavření vyjednávání a představení finální podoby CPA byl navíc opakovaně posouván na pozdější období. Zásadním faktem však bylo, že za nedodržování termínů nedocházelo k odpovídajícímu sankcionování stran sporu, které by byly sankcemi motivovány přikládat vyjednávání a termínům patřičnou důležitost. Mezinárodní donoři pouze opakovaně vyhrožovali krácením finančních zdrojů dedikovaných na pokrytí nákladů na vyjednávání (Nathan 2006, s. 75-76). Tím získala vyjednávání CPA pro válčící strany spíše formální povahu a strategický nástroj získávání času pro posílení vlastních bojových

jednotek. V důsledku tohoto prázdného vyhrožování výrazně klesala motivace k uzavření a dodržování budoucích CPA (Johnson 2012, s. 646).

Jelikož účastníci konfliktu věděli a znali konečný termín vyjednávání, nepřistupovali k jednotlivým schůzkám konstruktivně a místo upřímného hledání životaschopného východiska z konfliktní situace probíhala pouhá formální setkání, kde k projednávání sbližujícího stanoviska prakticky nedošlo. Válčící strany považovaly mediátory za arbitry, kteří stranám sporu připravovali neúměrně dlouhé dokumenty předbíhající aktuální situaci u vyjednávacího stolu, navíc tyto dokumenty a výstupy stanovovaly velmi krátké termíny pro plnění vytyčených cílů nebo uskutečnění dalších setkání (Nathan 2006, s. 76-77). Nicméně mediátoři se tak snažili urychlit uzavření CPA a zmírnit tlak z mezinárodního prostředí.

V důsledku nedostatku času se mediátorům zároveň nepodařilo vybudovat mezi znepřátelenými stranami alespoň minimální pocit důvěry, který tvoří základ uzavření udržitelných CPA¹⁴. Mediátoři tak jednávání ukončili se stanoviskem, že strany sporu nejsou připraveny konflikt urovnat, takže konflikt není dostatečně zralý. Další důležitý faktor představoval nedostatek respektu centrální severní vlády vůči jihosúdánským rebelům, kteří byli vnitřně roztrženi a vláda je neviděla jako rovné a nekompetentní partnery.

Nakonec tedy došlo k uzavření velmi předčasných CPA v lednu 2005, které opomíjely základní problémy a zdroje konfliktu. CPA také absolutně vynechávaly určité frakce a problematické oblasti Súdánu za účelem urychlení uzavření CPA (de Waal 2007, s. 1040). To se později ukázalo jako zásadní pro vývoj situace v oblasti Dárfúru a Jižního Súdánu, kde se tyto nedostatečně řešené faktory projeví naplno.

¹⁴ Motivace k uzavření CPA byla hlavně ekonomického charakteru, aby byly zrušeny uvalené sankce a Súdán mohl opět začít vyvážet ropu do USA (de Waal 2007, s. 1050).

K zajištění správného vybudování státu a udržování bezpečnosti v Súdánu vytvořila OSN v roce 2005 operaci UNMIS podle Kapitoly VII Charty OSN resolucí 1590 RB OSN. Hlavním úkolem UNMIS byl dohled nad implementací a dodržováním CPA a také částečné a dočasné nahrazování role jihosúdánské vlády hlavně v bezpečnostní oblasti (Aleksandrovich 2015, s. 672), a to do doby, než bude vláda schopna tyto úkoly zajistit sama.

CPA však byla velmi ambiciózní dohoda ukládající stranám sporu relativně komplexní a složité úkoly a cíle, které nebyly v době uzavření schopny ani ochotny strany sporu splnit (van der Lijn 2010, s. 35). Tato komplexnost však také způsobila, že pozornost a působnost UNMIS byla velmi roztržštěná po celém teritoriu Súdánu¹⁵ a operace nebyla schopna se svými zdroji, kapacitami a mandátem pokrýt všechna ohniska sporů. K tomu práci UNMIS ztěžovalo soustavné odepírání přístupu do některých oblastí Súdánu, kde tím pádem UNMIS nemohla efektivně dohlížet na implementaci a dodržování CPA. Samozřejmě tyto oblasti byly podezřelé z masivního porušování CPA (Johnson 2012, s. 647).

I přesto se UNMIS podařilo relativně aktivně zapojovat do operativního urovnávání ohnisek konfliktů v různých oblastech Súdánu. Pravidelně každý den UNMIS organizovala setkání s lokálními vůdci stran konfliktu, na kterých docházelo k výměně informací o aktuálním vývoji situace v terénu a stavu implementace CPA. Tato setkání postupně pomáhala budovat pocit důvěry mezi konfliktními stranami. Po odchodu ozbrojených složek severní vlády z teritoria jižního Súdánu zanechaly po sobě vojenské jednotky kompletně zdevastovanou zemi. UNMIS se zde musela vložit do rychlého vybudování základní infrastruktury (Johnson 2012, s. 643-644), aby zabránila vzniku dalších nepokojů a podpořila tak rychlejší vznik soběstačně fungujícího státu.

Mezi další úspěchy UNMIS patří vytvoření dobré pověsti mezi obyvateli (převážně jižního Súdánu), kteří nabyli pocitu, že přítomnost personálu UNMIS jim zajišťuje jejich osobní bezpečnost před dalšími nepokoji, což se později obrátilo proti UNMIS, jelikož se svými kapacitami nebyla schopná ubránit civilní obyvatelstvo před narůstajícím násilím. Jeden

¹⁵ V době před referendem byl Súdán 10. největším státem světa s rozlohou přibližně 2 530 397 km².

z vysokých představitelů UNMIS také vyjádřil, že by bylo dokonce lepší, pokud by UNMIS neměla skoro žádné zdroje, protože takhle budila dojem, že zvládne krizovou situaci úspěšně řešit, ačkoliv byla silně podfinancována vzhledem k úkolům a rozsáhlosti konfliktu. Úkolem UNMIS totiž bylo hlavně předcházet konfliktům a eskalaci napětí, naopak jeho propuknutí v plné síle bylo prakticky nemožné pro UNMIS zastavit. Operaci také poznamenaly značné administrativní a byrokratické nedostatky, které snižovaly akceschopnost jednotek přistupovat strategicky k řešení konfliktních situací (Johnson 2012, s. 651-652).

Během UNMIS také proběhlo referendum o nezávislosti Jižního Súdánu, které definitivně zakončilo spor mezi severem a jihem Súdánu. Proces oddělení a organizace referenda byl opět podle expertů uspěchaný, jižní Súdán v té době nebyl nedostatečně připravený stát se samostatným fungujícím státem. Zároveň docházelo ke zpožděním v implementaci CPA v oblasti Jižního Súdánu, čímž se zvyšovalo riziko destabilizace oblasti. Převážně šlo o problém politické participace, demobilizace válečných stran a sdílení přírodních zdrojů nebo také problematika dodržování lidských práv (Medani 2013, s. 27), tyto nedostatky z velké části vedly k nárůstu vnitřního napětí v Jižním Súdánu.

Již před zmiňovaným referendem panovaly obavy, že dojde k obnovení konfliktu, jelikož dočasná jihosúdánská vláda vynakládala neproporčně vysoké zdroje na zbrojení a vybavení svých ozbrojených složek (Baker – Scheye 2009, s. 175). USA navíc spěchaly na referendum za účelem oslabit rostoucí vliv Číny v regionu, která dovážela ropu hlavně z Jižního Súdánu, na jejímž exportu zůstává Jižní Súdán kompletně závislý (Mawdsley 2008, s. 97)¹⁶, jelikož export ropy tvoří přes 98 % příjmu státního rozpočtu. Ropné zisky také umožňovaly vládě financovat, resp. kupovat si podporu vlastního režimu (Rolandsen 2015, s. 360), po pádu cen ropy a rozhodnutí uzavřít ropná naleziště už pak prakticky nic nebránilo odpůrcům režimu obnovit konflikt. Konflikt v Jižním Súdánu je hlavně politicko-ekonomického charakteru

¹⁶ Výměnou za ropu dostávala také jihosúdánská vláda pravidelné dodávky zbraní a zbraňových systémů od Číny. Problémem ropného obchodu v Jižním Súdánu je také fakt, že zisky se dále neinvestují do místního rozvoje, ale elity z nich financují svou vlastní osobní spotřebu a drahé importy luxusního zboží ze zahraničí a nadále zůstává Jižní Súdán jednou z nejchudších zemí světa (Rolandsen 2015, s. 357).

dvou silných klanových vůdců o nadvládu a kontrolu strategických přírodních zdrojů (vody a ropy) v zemi (Medani 2013, s. 27).

Kvůli limitovaným zdrojům nedokázala UNMIS v Jižním Súdánu dostatečně rychle vybudovat fungující policii a její existující složky byly navíc zoufale málo vycvičené a špatně vybavené. Dalším závažným problémem byl jurisdikční aparát Jižního Súdánu, kde také opět chyběly dostatečné finanční zdroje na základní vybavení, soudci mnohdy neuměli anglicky a soudili na základě práva šaría, které bylo zdrojem prvotního severo-j jižního konfliktu, čímž bylo právo šaría nepoužitelné pro Jižní Súdán (Baker – Scheye 2009, s. 176-177). Oba tyto nedostatky později přispěly k eskalaci konfliktu v Jižním Súdánu.

Druhou krizovou oblastí, kterou musela UNMIS pokrýt, byla malá oblast Abyei. Obyvatelé Abyei díky jednomu z protokolů CPA získali dvojí občanství (súdánské a jihosúdánské) a o své budoucí příslušnosti rozhodnou v referendu. Abyei trpělo stejnými nedostatky jako zbytek Súdánu, tj. slabá vláda a slabé řízení. UNMIS se snažila udržovat bezpečnost v oblasti, ale bez podpory lokální vlády neměla šanci na úspěch. Aktivní role UNMIS v Abyei umožnila relativně pokojné řešení sporů (vzhledem k vývoji v dalších oblastech Súdánu) a uklidnění celého konfliktu.

Třetím krizovým teritoriím Súdánu je oblast Dárfúru. Současná krize má kořeny již v době před vyjednáváním CPA. Oblast Dárfúru, která zabírala necelých 20 % tehdejší rozlohy Súdánu, byla upozaděna během tvorby finálního znění CPA (Mawdsley 2008, s. 96). Po uzavření CPA došlo k nárůstu protestů a rebeliím v Dárfúru proti ústřední vládě z důvodu nedostatečné pozornosti věnované řešení problémů v regionu. Súdánská vláda však zasáhla proti Dárfúru velmi tvrdě prostřednictvím milicí, které se chovaly nemilosrdně k civilnímu obyvatelstvu včetně žen a dětí. Ještě krutější kroky podnikaly milice proti odpůrcům režimu. Celá situace se začala aktivněji řešit až po oficiálním označení situace za genocidu (Mawdsley 2008, s. 97), z počátku od USA a později i od OSN. OSN reagovala na genocidu předáním podnětů k zahájení vyšetřování 51 členů súdánské vlády před Mezinárodním trestním soudem za mezinárodní zločiny (de Waal 2007, s. 1042). USA pak v Dárfúru

zastávaly roli mediátora ve vyjednávání Dárfúrských mírových dohod mezi rebely a vládou během května 2006. Nicméně zopakovaly však stejnou zásadní chybu jako při vyjednávání CPA a vynechaly z celkového řešení jednu ze dvou rebelských skupin, které se později obrátily proti sobě.

Uznání situace za genocidu usnadnilo a urychlilo nasazení speciální operace OSN na udržení míru UNAMID cíleně na oblast Dárfúru. Reakce od mezinárodního společenství byla však i tak dost pomalá, jelikož situace byla označena za genocidu až 18 měsíců po vypuknutí nejhoršího násilí ze strany milic proti civilnímu obyvatelstvu Dárfúru. Nasazení hybridní operace UNAMID bylo také snahou vyhovět požadavku tzv. afrického řešení africkým konfliktům a západní státy poskytly UNAMID materiální a logistické vybavení, ale personálně zajišťovala operaci AU (Piiparinen 2007, s. 368, 370). Dále se UNAMID musela vyrovnat s nulovou podporou súdánské vlády, což vždy stěžuje, resp. znemožňuje práce operacím OSN, navíc situace v Dárfúru zůstává dost nepřehledná, jelikož lokální aliance mají velmi nestabilní charakter (Bamidele 2013, s. 126, 130).

5.3.2 Aplikace norského modelu

Při pohledu na situaci optikou předpokladů norského modelu, tak jeden ze splněných předpokladů představoval fakt, že norští vyjednávači a diplomaté měli již bohaté zkušenosti ze súdánského prostředí ještě před tím, než se angažovali v mírovém procesu vyjednávání CPA, což jim umožňovalo lepší a adekvátnější reakce na aktuální vývoj, zároveň zachování nízké fluktuace personálu podílející se na podobně CPA (Kelleher – Taulbee – Grosvenor 2014, s. 79-80) umožnilo lepší koherenci, kdy personál zůstal během celého období vyjednávání CPA.

Po uzavření CPA však osobní vztahy hrály důležitou roli ale spíše s negativním dopadem, protože docházelo postupně ke zhoršování vztahů mezi UNMIS a Súdánem na úrovni osobních vztahů jednotlivých vysokých představitelů OSN a súdánské vlády. Situace vyvrcholila označením zvláštního vyslance generálního tajemníka OSN Jana Pronka

v říjnu 2006 za personu non-grata. Pronkův přístup k jednání se stranami sporu byl extrémně přímý a Pronk dal vždy stranám jasně a rezolutně najevo, co si o nich nebo o jejich postupech veřejně myslí, což odporovalo zvyklostem súdánské společnosti. Zároveň tímto přístupem ztrácel svou neutralitu, protože svými projevy se postavil proti konkrétní straně nebo osobě (van der Lijn 2010, s. 41).

Komplexnost konfliktu Súdánu také vyvíjela silný tlak na vojenské pozorovatele OSN, kteří museli rychle rotovat mezi jednotlivými oblastmi a nedařilo se jim tak vytvořit dlouhodobě silné vazby s lokálními představiteli a nedokázali rychle porozumět hlubším souvislostem, které by jim pomohly efektivněji přistupovat k řešení situace (van der Lijn 2010, s. 52).

Během vyjednávání CPA byla válčícími stranami velmi zdůrazňována schopnost mediátorů a nutnost udržet vyjednávání v tajnosti. V tomto případě však nešlo o nalezení sbližujícího řešení mimo oficiální vyjednávání, ale o taktiku prodlužování konfliktu a získávání času jako bojové taktiky stran sporu.

Zásadním problémem řešení súdánského konfliktu byla časová dimenze. Konflikt v Súdánu trval více než dvacet let, a navíc měl velmi násilný průběh, Súdánci bylo dlouhodobě zvyklí řešit své spory násilnou cestou. Navzdory tomu vyjednávání o CPA trvalo celkově pouhé dva roky, navíc průběh vyjednávání poznamenal silný tlak na rychlé uzavření CPA. Tím zde chyběla oběma stranám sporu motivace dojít k upřímné shodě, která by představovala dlouhodobě udržitelné řešení. Určování neustálých posledních a konečných termínů demotivovalo strany sporu a prakticky znemožnilo práci mediátorům. Strany sporu získaly totiž pocit, že musí pouze „přečkat“ toto nepříjemné období vyjednávání a po vypršení lhůty budou moci zase začít bojovat svou válku. Tlak mezinárodního společenství podpořený nedůsledným trestáním nedodržování termínů a dohodnutých podmínek mělo za následek krach CPA a destabilizaci výše zmíněných třech oblastí Súdánu.

Z pohledu financování byly a nadále zůstávají súdánské operace nejdražšími operacemi OSN na udržení míru, kdy třetina globálního rozpočtu na tyto operace míří na financování súdánských operací UNMISS, UNAMID a UNISFA a UNMIS nebyla výjimkou a disponovala také obrovským rozpočtem. Celkové náklady na operaci UNMIS činily 5,76 miliard dolarů (United Nations 2017). Problematické však zůstává, že tyto finanční zdroje byly investovány do mezd a budování kapacit operací OSN přímo ve státě (Rolandsen 2015, s. 355, 366-367), málo finančních zdrojů pak mířilo přímo na obnovu, podporu a nastartování místní ekonomiky (de Waal 2007, s. 1052). Operace v Súdánu se soustředila hlavně na zajištění své vlastní soběstačnosti, což je pochopitelné z bezpečnostního hlediska operací, avšak kvůli tomu chyběl personálu operace kontakt s místními obyvateli a jejich každodenním životem a nedocházelo k vybudování tak silného vzájemného vztahu.

Z pohledu dalšího předpokladu norského modelu, aktivní facilitace, UNMIS aktivně vstupovala do jednotlivých konfliktů a snažila se poskytnout prostor pro utváření sbližujících názorů pro strany sporu. Avšak zdrojů sporů bylo mnoho roztříštěných po celém území a s omezenými zdroji tak nedokázala operace efektivně adresovat adekvátně všechny najednou. Navíc kvůli velkým organizačním nejasnostem, hlavně ve vedení operace, docházelo k tomu, že operace neměla politickou sílu správně iniciovat a vést jednání v případech sporných bodů (van der Lijn 2010, s. 52). Norsko v tomto případě také hojně využívalo své NGO hlavně z „velké pětky“ k podpoře aktivit v Súdánu (Kelleher – Taulbee – Grosvenor 2014, s. 82), které však byly vnímány jako provládně nakloněné.

Předpoklad vnímání OSN jako týmového hráče dokázala UNMIS z počátku relativně dobře plnit. UNMIS sice nedokázala násilí zastavit, ale její vnímání obyvatelstvem a válčícími skupinami přineslo alespoň zmírnění násilí. OSN také hostila několik vyjednávání mezi klanovými vůdci o různých každodenních/každoročních záležitostech, čímž dokázala adresovat zdroje konfliktu a dokázala relativně uklidnit situace v hlavně Abyei (van der Lijn 2010, s. 44-45). OSN bylo vnímáno jihem jako zachránce před muslimským útlakem, ale po porušení CPA v záležitosti nedodržení termínu pro stažení jednotek severu

z území jihu a nečinnosti UNMIS v této záležitosti se jih obrátil proti UNMIS/OSN a vnímal je jako nečinné aktéry. Navíc neaktivita OSN vedla strany sporu k implementaci CPA jenom do té míry, která jim vyhovovala a kterou vnímaly jako výhodnou (van der Lijn 2010, s. 57).

Súdán je tedy velmi komplikovaný pro jednoznačné posouzení předpokladů norského modelu. Jelikož předpoklad osobních vazeb splněn byl, ale hrál negativní roli ve vývoji konfliktu. Jednoznačně byl splněn předpoklad mlčenlivost a utajení, ale ne jako nástroj urovnání konfliktu ale jako nástroj záměrného prodlužování konfliktu. Financování také představuje předpoklad, který byl sice splněn, ale neplnil funkci obnovy státu po konfliktu, ale zajišťoval hlavně operativní fungování operace OSN. Jeden z úspěšných předpokladů představuje aktivní facilitace a z počátku i role týmového hráče, později však tento předpoklad již splněn nebyl. Z toho důvodu není norský model vhodný pro použití řešení konfliktu v Súdánu po uzavření CPA.

5.4 Shrnutí aplikace norského modelu

Norský model aplikovaný na operace OSN na udržení míru obsahuje celkem 6 předpokladů, kterými jsou: osobní kontakty s lokálními obyvateli a vůdci zneprátelených stran; mlčenlivost a utajení jednání, ve kterých se OSN angažovala; čas a trpělivost jako dlouhodobý závazek ke konfliktu a jeho úspěšnému řešení; dostatečné financování ze strany OSN; aktivní facilitace a vnímání OSN/operace a jejího personálu jako týmového hráče. Jejich aplikace na tři africké konflikty ukázala, že jejich naplnění/nenaplnění mělo vliv na výsledek operací OSN na udržení míru.

Somálsko byl velmi problematický konflikt, kde se OSN potýkala hlavně s absencí lokální vlády, se kterou by mohla jednat a spolupracovat v začátcích fungování operace. Z pohledu norského modelu nebyly splněny nebo byly porušeny tyto předpoklady: osobní kontakty; čas a trpělivost; dostatečné financování; aktivní facilitace a role OSN jako týmového hráče. Jejich absence bývá označována za základy neúspěchu operace UNOSOM v Somálsku. Pokud by tedy OSN aplikovala přístup norského modelu během vyslání operací UNOSOM, došlo by k odstranění těchto nedostatků, které vedly k selhání operace.

Konflikt v Sierra Leone patřil k dlouhodobým konfliktům na území Afriky, OSN však svou roli zde zvládla a celkové působení operací UNOMSIL a UNAMSIL v Sierra Leone je považováno za úspěšné, ačkoliv situace v zemi nebyla ani po ukončení operace ideální. Z předpokladů norského modelu byly splněny: osobní kontakty; čas a trpělivost; dostatečné financování; aktivní facilitace i role týmového hráče. Což obsahuje všechny předpoklady norského modelu, a proto i zde se dá hovořit o tom, že aplikace norského modelu je relevantní a splnění předpokladů vedlo k úspěšnosti operace.

Súdánská operace UNMIS a celkově vývoj konfliktu v oblasti Súdánu představuje velmi komplikovanou situaci, které muselo mezinárodní společenství čelit a do současnosti konflikt stále není vyřešen a ukončen. Súdán je také označován za praktickou ukázkou aplikace norského modelu Norskem, které bylo aktivním mediátorem severo-j jižních mírových dohod CPA. Aplikace norského modelu je zde velmi komplikovaná, jelikož osobní kontakty zde sehrály negativní roli v řešení konfliktu. Předpoklad dostatečného financování byl také splněn, ale finance byly vynaloženy na zajištění operace, a ne na řešení konfliktu. Splněné byly předpoklady mlčenlivost a utajení, které však strany konfliktu používaly k prodlužování konfliktu. Dále předpoklad aktivní facilitace i role týmového hráče splněny byly, ale pouze v raných fázích konfliktu, tzn. hlavně před uzavřením a těsně po uzavření CPA. Poté byl již porušen předklad role OSN jako týmového hráče.

Celkově na základě vybraných operací OSN na udržení míru, provedené analýzy a aplikace, lze považovat norský model jako možnost uplatnění na operace OSN na udržení míru, avšak je třeba dohlížet a důsledně dodržovat, aby každý předpoklad byl splněn za účelem, se kterým je do modelu zařazen.

Závěr

Od konce studené války do současnosti zůstávají operace OSN na udržení míru velmi viditelnou aktivitou OSN, která vzbuzuje také kontroverze v mezinárodním společenství. OSN tyto operace vysílá v současnosti nejčastěji do Afriky, aby asistovaly při konfliktech, se kterými si kontinent potýká.

Podoba a úkoly jednotlivých operací OSN na udržení míru se postupem času vyvíjely a OSN již disponuje širokou škálou aktivit, kterými je schopná své operace vybavit, tak aby odpovídaly aktuální situaci v terénu. OSN vysílá operace podle Kapitoly VI nebo VII Charty OSN, čímž také dokáže signalizovat svůj postoj ke konfliktu. Silnou kritikou však bývá nedostatečné vybavení operací zdroji (materiálními, personálními a finančními). Pokud však operace není řádně vybavena, je zvýšená pravděpodobnost, že operace neuspěje ve svěřených úkolech a nenaplní tak svůj mandát RB OSN.

Afrika se v současnosti stále potýká se závažnými problémy a konflikty, jimiž se mezinárodní komunita zabývá z důvodu ohrožení bezpečnosti civilního obyvatelstva a také, aby zamezila rozšiřování konfliktu i do jiných částí/států a ochránila tak mezinárodní mír a bezpečnost.

Po konci studené války a rozpadu bipolarity se Norsko začíná v rámci své zahraniční politiky aktivněji angažovat do řešení konfliktů mimo své území. Z norského zahraničního působení je možné vysledovat určitý model chování nebo zásad, které Norové při řešení konfliktů mimo své území dodržují. Těmito zásadami jsou: osobní kontakty; mlčenlivost a utajení; čas a trpělivost; vládní financování; aktivní facilitace a vnímání Norska jako týmového hráče.

Jelikož operace OSN na udržení míru bývají často kritizovány za selhání, jeví se aplikování norského modelu jako jedna z příležitostí přístupu k těmto operacím. Pro účely aplikace modelu na operace OSN na udržení míru bylo potřeba předpoklady modifikovat na: osobní kontakty s lokálními obyvateli a vůdci nepřátelených stran; mlčenlivost a utajení jednání, ve kterých se OSN angažovala; čas a trpělivost jako dlouhodobý závazek ke konfliktu a jeho

úspěšnému řešení; dostatečné financování ze strany OSN; aktivní facilitace; vnímání OSN/operace a jejího personálu jako týmového hráče. V práci byly analyzovány tři konflikty, a to konflikt a k tomu odpovídající operace OSN na udržení míru v Somálsku a operace UNOSOM, v Sierra Leone operace UNOMSIL a UNAMSIL a v Súdánu operace UNMIS.

Problematicčnost somálského konfliktu spočívala hlavně v absolutní absenci vlády, se kterou by mohla OSN spolupracovat, s čímž souvisela také vysoká živelnost konfliktu. OSN se zde poprvé pokusila o vynucování míru a ustanovení operace OSN na udržení míru podle Kapitoly VII Charty OSN. Nedošlo k naplnění předpokladů norského modelu v bodech osobních kontaktů s lokálními obyvateli a vůdci nepřátelených stran; času a trpělivosti jako dlouhodobého závazku ke konfliktu a jeho úspěšnému řešení; dostatečného financování ze strany OSN; aktivní facilitace; vnímání OSN/operace a jejího personálu jako týmového hráče. Jediný z bodů, a to mlčenlivost a utajení jednání, ve kterých se OSN angažovala, nebyl porušen. Tyto nedostatky jsou také vytýkány jako důvod selhání operace UNOSOM a všech snah OSN konflikt v Somálsku ukončit.

Druhým analyzovaným konfliktem je konflikt v Sierra Leone. Z počátku vyslala OSN do Sierra Leone pouze pozorovací operaci UNOMSIL, která se však ukázala jako nedostatečná, proto se OSN rozhodla dlouhodobý konflikt v Sierra Leone řešit za pomoci operace UNAMSIL, která byla ustanovena podle Kapitoly VII Charty OSN a celkově se OSN podařilo konflikt vyřešit a obnovit stabilitu v Sierra Leone. Z předpokladů norského modelu byly naplněny všechny body předpokladů, a proto i zde se dá hovořit o relevantnosti použití norského modelu na operace OSN na udržení míru.

Konflikt v Súdánu a operace UNMIS byli a stále zůstávají velmi komplexním problémem, kterému musela OSN čelit. Norsko se aktivně angažovalo ve vyjednávání severo-j jižních dohod CPA v Súdánu, a proto bývá tento konflikt označován za praktickou aplikaci norského modelu. Aplikace modelu na působení OSN je však velmi komplikovaná. Předpoklad osobních kontaktů s lokálními obyvateli a vůdci nepřátelených stran sice splněn

byl, ale pro celkové řešení konfliktu vyzněl negativně. Předpoklad mlčenlivosti a utajení jednání, ve kterých se OSN angažovala, byl taktéž splněn, ale strany konfliktu jej používaly jako taktiku prodlužování konfliktu. Další předpoklad, dostatečného financování ze strany OSN, byl rovněž splněn, ale finanční zdroje nebyly využívány k řešení konfliktu, ale na vybavení operace OSN. Poslední dva předpoklady norského modelu, aktivní facilitace a vnímání OSN/operace a jejího personálu jako týmového hráče, byly splněny do doby uzavření CPA a těsně po uzavření CPA, poté však nebyl splněn předpoklad vnímání OSN/operace a jejího personálu jako týmového hráče.

Závěrem tedy norský model lze považovat za relevantní východisko organizace operací OSN na udržení míru, pokud budou aktéři důsledně dodržovat naplňování jednotlivých předpokladů a jejich podstaty, s jakou jsou do modelu zařazeny.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

ADIBE, C. (1998): Learning from the Failure of Disarmament and Conflict Resolution in Somalia. In: *A Future for Peacekeeping*. Edward Moxon-Browne. s. 118-158. ISBN 978-1-349-26027-0.

AKONOR, K. (2017): *UN Peacekeeping in Africa: A Critical Examination and Recommendations for Improvement*. 101s. ISBN 978-3-319-39162-5.

BELLAMY, A. J. (2010): *Understanding peacekeeping*. Cambridge: Polity Press. 436 s. ISBN 978-0-7456-4185-0.

BELLAMY, A. J. (2004): *Understanding peacekeeping*. Cambridge: Polity Press, 344 s. ISBN 0745630588.

BERCOVITCH, J. – FRETTER, J. (2004): *Regional Guide to International Conflict and Management from 1945 to 2003*. 394s. ISBN 1-56802-825-3.

BULL, H. (2002): *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. Pal Grave. 365s. ISBN 0-333-98586-9.

EHRHART, H. G. – KLINGENBURG, K. (1996): *UN-Friedenssicherung 1985-1995*. Normos, 397 s. ISBN 978-3-7890-4323-9.

FETTERSON, A. B. (1994): *Towards a Theory of United Nations Peacekeeping*. MACMILLAN PRESS. 309s. ISBN 978-1-349-23644-2.

HOWARD, L. M. (2006): *UN Peacekeeping in civil wars*. 418s. ISBN 978-0-511-37115-8.

KELLEHER, A. – TAULBEE, J. L. - GROSVENOR, P. C. (2014): *Norway's peace policy: soft power in a turbulent world*. Palgrave Macmillan. ISBN 9781137481993.

MACQUEEN, N. (2002): *United Nations Peacekeeping in Africe since 1960*. 323s. ISBN 13: 978-0-582-38253-4.

MACQUEEN, N. (2006): *Peacekeeping and the International System*, 302s. ISBN10: 0-415-35354-8.

MAKINDA, S. M. (1998): Somalia: Lessons from the UN Experience. In: *Peacekeeping and Peacemaking: Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts*. s. 166-178. ISBN 978-1-349-26215-1.

MERRILLS, J. G. (2011): *International Dispute Settlement*. Cambridge University Press. 387s. ISBN 978-0-521-19909-4.

NORWEGIAN MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS (2008): *Norway's humanitarian policy* [online], 32.s., ISBN 978-82-7177-736-4. [cit. 8.4.2017]. Dostupné z: http://s3.amazonaws.com/inee-assets/resources/Norway_humpolicy_eng.pdf.

O'NEILL, J. T. (2005): *United Nations peacekeeping in the post-Cold war era*. 236s. ISBN 0-203-30743-7.

PODSZUN, L. (2011): *Does Development Aid Affect Conflict Ripeness?*. 339s. ISBN 978-3-531-18378-7.

RAMSBOTHAM, O. – WOODHOUSE, T. (2011): *Contemporary conflict resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts*. Cambridge: Polity Press, 507 s. ISBN 978-0-7456-4974-0.

ROZEHNALOVÁ, N. (2013): *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Wolters Kluwer Česká republika, 399 s. ISBN 978-80-7478-004-2.

SISK, T. D. (2009): *International Mediation in Civil Wars: Bargaining with bullets*. 226s. ISBN 0-203-88495-7.

SITKOWSKI, A. (2006): *UN peacekeeping : myth and reality*. 209s. ISBN: 0-275-99214-4.

VUKOVIC, S. (2015): *International Multiparty Mediation and Conflict Management: Challenges of cooperation and coordination*. 213s. ISBN 978-1-315-74996-9.

ZARTMAN, W. (2008): *Negotiation and Conflict Management*. Routledge. 308s. ISBN 0-203-94525-5.

Odborné zdroje

AAPENGNUO, C. M. (2010): Misinterpreting Ethnic Conflicts in Africa. *Joint Force Quarterly* [online]. Vol. 58, No. 3, s. 13-17. ISSN 1070-0692. [cit. 13.6.2017]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/527722661?accountid=17203>.

ADDISON, T. – LE BILLON, P – MURSHED, S. M. (2003): Conflict in Africa: The Cost of Peaceful Behaviour. *Journal of African Economies* [online]. Vol. 11, No. 3, s. 365–386. ISSN 0963-8024. [cit. 13.6.2017]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/login.aspx?direct=true&db=eoh&AN=0642513&lang=cs&site=eds-live>.

AHMAD, A. (2012): Agenda for peace or budget for war?. *International Journal* [online]. Vol. 67, No. 2, s. 313-331. ISSN 00207020. [cit. 18.6.2017]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/1024808679?accountid=17203>.

ALEKSANDROVICH, S. V. (2015): Civil war and the UN peacekeeping operation in South Sudan. *The Social Sciences* [online]. Vol. 10, No. 5, s. 671-673. ISSN 1818-5800. [cit. 16.6.2017], Dostupné z: <http://medwelljournals.com/abstract/?doi=sscience.2015.671.673>.

ALI, A. A. G. (2000): The Economics of Conflicts in Africa: An Overview. *Journal of African Economies* [online]. Vol. 9, No. 3, s. 235-243. ISSN 0963-8024. [cit. 18.6.2017], Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/login.aspx?direct=true&db=eoh&AN=0557017&lang=cs&site=eds-live>.

AZAM, J. (2001): The Redistributive State and Conflicts in Africa. *Journal of Peace Research* [online]. Vol. 38, No. 4, s. 429-444. ISSN 0022-3433. [cit. 13.5.2017]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/424895>.

BAKER, B. & SCHEYE, E. (2009): Access to Justice in a Postconflict State: Donor-supported Multidimensional Peacekeeping in Southern Sudan. *International Peacekeeping* [online]. Vol. 16, No. 2, s. 171-185. ISSN 1353-3312. [cit. 15.6.2017], Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/13533310802685463>.

BAMIDELE, O. (2013): The Challenges of Peacekeeping in Africa: A Revisit. *Strategic Review for Southern Africa* [online], Vol. 35, No. 2, s. 117-134. ISSN 1013-1108 [cit. 20. 6. 2017]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1509394762?accountid=17203>.

BOLTON, J. R. (2001): United States policy on United Nations peacekeeping. *World Affairs* [online]. Vol. 163, No. 3, s. 129-147. ISSN 00438200. [cit. 20.6.2017]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/211152105?accountid=17203>.

BRATTBERG, E. (2012): Revisiting UN Peacekeeping in Rwanda and Sierra Leone. *Peace review* [online]. Vol. 24, No. 2, s. 156-162. ISSN 1040-2659. [cit. 8.5.2017]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=76349770&lang=cs&site=eds-live>.

BUREŠ, O. (2003): Mírové mise OSN v postbipolárním světě – méně znamená více. *Mezinárodní vztahy* [online]. Vol. 38, No. 3, s. 24-43. [cit. 15.4.2017]. ISSN 0323-1844. Dostupné z: <http://mv.iir.cz/article/view/83>.

CURRAN, D & WOODHOUSE, T. (2007): Cosmopolitan Peacekeeping and Peacebuilding in Sierra Leone: What Can Africa Contribute?. *International Affairs* [online]. Vol. 83, No. 6, s. 1055-1070. ISSN 00205850. [cit. 9.6.2017]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4541910>.

DANIEL, D. C – HAYES B. C – JONGE OUDRAAT Ch. (1999): *Coercive inducement and the containment of international crises*. Washington, D. C.: United States Institute of Peace Press, 272 s. ISBN 1878379844.

DE CONING, C. (2010): The Evolution of Peace Operations in Africa: Trajectories and Trends. *Journal of International Peacekeeping* [online], Vol.14. s. 6-26. [cit. 6.4.2017]. ISSN 1875-4104. Dostupné z: DOI 10.1163/187541110X12592205205577.

DE WAAL, A. (2007): Darfur and the Failure of the Responsibility to Protect. *International Affairs* [online]. Vol. 83, No. 6, s. 1039-1054. ISSN 00205850. [cit. 16.6.2017], Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4541909>.

DPKO (2003): *Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations* [online]. 213s. [cit. 3. 1. 2017]. Dostupné z: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/Peacekeeping-Handbook_UN_Dec2003.pdf.

DRAMAN, R. (2001): Preventing Conflicts in Africa: Reality, Empty Dream or Just Difficult?. *Civil wars* [online]. Vol. 4, No. 3, s. 121–141. ISSN 1369-8249. [cit. 25.4.2017] Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=6871781&lang=cs&site=eds-live>.

EBERECHI, I. (2009): Armed Conflicts in Africa and Western Complicity: A Disincentive for African Union's Cooperation with the ICC. *The Africa Law Institute* [online]. Vol. 3, No. 1, s. 53-76. ISSN 17087384. [cit. 15.6.2017]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/208150580?accountid=17203>.

GALLO, G. (2012): Conflict Theory, Complexity and Systems Approach. *Systems research and behavioral science* [online]. Vol. 30, No. 2, s. 156-175. ISSN 1092-7026. [cit. 15.6.2017]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=86367248&lang=cs&site=eds-live>.

GHALI, B (1992): *An Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping* [online]. [cit. 5.1.2017] Dostupné z: http://www.unrol.org/files/A_47_277.pdf.

GOULDING, M. (1993): The Evolution of United Nations peacekeeping. *International Affairs* [online], Vol. 69, No. 3, s. 451-464. ISSN 0020-5850. [cit. 5.1.2017] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2622309>.

HÖGLUND, K., SVENSSON, I., 2009: Mediating between tigers and lions: Norwegian peace diplomacy in Sri Lanka's civil war, *Contemporary South Asia* [online], vol. 17, no. 2, s. 175-191. ISSN: 0958-4935. [cit. 10.4.2017]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=38995915&lang=cs&site=eds-live>.

JAKOBSEN, P. V. (2002): UN Peace Operations in Africa Today and Tomorrow. *International Peacekeeping* [online]. Vol.7, s. 153-180.

JOHNSON, CH. (2012): Peacemaking and peacekeeping: Reflections from Abyei. *International Peacekeeping* [online]. Vol. 19, No. 5, s. 640-654. ISSN 1353-3312. [cit. 15.6.2017], Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533312.2012.722009>.

KELLEHER, A. & TAULBEE, J. L. (2006): Bridging the gap: Building peace Norwegian way. *Peace & Change* [online]. Vol. 31, No. 4. s. 479-505. ISSN 0149-0508. [cit. 10.5.2017], Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=21980293&lang=cs&site=eds-live>.

KELLEHER, A. (2006): A Small State's Multiple-level Approach to Peace-making: Norway's Role in Achieving Sudan's Comprehensive Peace Agreement, *Civil Wars* [online], vol. 8, no. 3-4, s. 285-311. [cit. 8.4.2017]. ISSN: 1369-8249 Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=23893791&lang=cs&site=eds-live>.

KENKEL, K. M. (2013): Five generations of peace operations: from the "thin blue line" to "painting a country blue". *Revista Brasileira de Política Internacional* [online]. Vol. 56, No. 1. ISSN 00347329. [cit. 10.5.2017], Dostupné z:

<http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/1419516472?accountid=17203>.

MAWDSLEY, CH. (2008): An Interest in Intervention: A Moral Argument for Darfur. *African Studies Quarterly* [online]. Vol. 10, No. 1, s. 95-105. ISSN 2152-2448. [cit. 15.6.2017],

Dostupné z: <http://sites.clas.ufl.edu/africa-asq/files/Mawdsley-Vol10Issue1.pdf>.

MEDANI, K. M. (2013): Open for Business": The Political Economy of Inter-Communal Conflict in South Sudan. *Middle East Report* [online]. Vol. 269, s. 26-29, 47-48. ISSN 08992851. [cit. 16.6.2017], Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/24426570>.

MITTON, K. (2013): Where is the War? Explaining Peace in Sierra Leone. *International Peacekeeping* [online]. Vol. 20, No. 3, s. 321-337. ISSN 1353-3312. [cit. 21.6.2017] Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/13533312.2013.838391>.

MURRAY, R. (2001): Preventing Conflicts in Africa: The Need for a Wider Perspective. *Journal of African Law* [online]. Vol. 43, No. 1, s. 13-24. ISSN 0021-8553. [cit. 7.3.2017],

Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3558966>.

NATHAN, L. (2006): The Failure of Deadline Diplomacy for Darfur. *RUSI Journal* [online]. Vol. 151, No. 4, s. 74-77 . ISSN 03071847. [cit. 15.6.2017], Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/212123789?accountid=17203>.

ØSTERUD, Ø. & SELLE, P. (2006): Power and Democracy in Norway: The Transformation of Norwegian Politics, *Scandinavian Political Studies* [online], vol. 29, no. 1, s. 25-46. ISSN 1467-9477. [cit. 13.4.2017]. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=19554102&lang=cs&site=eds-live>.

PIIPARINEN, T. (2007): The Lessons of Darfur for the Future of Humanitarian Intervention. *Global Governance* [online], vol. 13, no. 3, s. 365-390. [cit. 20.6.2017]. ISSN 1075-2846. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/213731305?accountid=17203>.

PISARSKA, K., 2015: Peace Diplomacy and the Domestic Dimension of Norwegian Foreign Policy: The Insider's Accounts: Peace Diplomacy and the Domestic Dimension of Norwegian Foreign Policy: An Insider's Account, *Scandinavian Political Studies* [online], vol. 38, no. 2, s. 198-215. ISSN 1467-9477. [cit. 8.4.2017]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=102270781&lang=cs&site=eds-live>.

ROLANDSEN, Ø. H. (2015): Small and Far Between: Peacekeeping Economies in South Sudan. *Journal of Intervention and Statebuilding* [online]. Vol. 9, No. 3, s. 353-371. ISSN 1750-2977. [cit. 16.6.2017], Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17502977.2015.1070024>.

RWANTABAGU, H. (2001): Explaining intra-state conflicts in Africa: The case of Burundi. *International Journal on World Peace* [online]. Vol. 18, No. 2, s. 41-53 . ISSN 0742-3640. [cit. 17.6.2017], Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/219277931?accountid=17203>.

VAN DER LIJN, J. (2010): Success and failure of un peacekeeping operations: UNMIS in Sudan. *Journal of International Peacekeeping* [online]. Vol. 14, No. 1-2, s. 27-59. ISSN 1875-4104. [cit. 15.6.2017], Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1163/187541110X12592205205612>.

WILLIAMS, P. D. (2008): Keeping the Peace in Africa: Why "African" Solutions Are Not Enough. *Ethics & International Affairs* [online], vol. 22, no. 3, s. 309-329. [cit. 18.6.2017]. ISSN 08926794. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/200493427?accountid=17203>.

Dokumenty

UNITED NATIONS (1945): *Charter of UN* [online]. San Francisco. [cit. 20. 4. 2017]
Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf/>.

UNITED NATIONS (1992): *Resolution 751* [online]. [cit. 7. 5. 2017]. Dostupné z:
<http://unscr.com/en/resolutions/doc/751>.

UNITED NATIONS (1993): *Resolution 851* [online]. [cit. 7. 5. 2017]. Dostupné z:
<http://unscr.com/en/resolutions/doc/814>.

UNITED NATIONS (1994): *Resolution 954* [online]. [cit. 3. 5. 2017] Dostupné z:
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/431/95/PDF/N9443195.pdf?OpenElement>.

Internetové zdroje

CONFLICT DIAMONDS (2017): *What are conflict diamonds?*. [online]. [cit. 9. 5. 2017]
Dostupné z:
http://www.diamondfacts.org/index.php?option=com_content%26view%3Darticle%26id%3D128%26Itemid%3D134%26lang%3Den.

INDEX MUNDI (2017): *GINI index (World Bank estimate) - Africa* [online]. [cit. 2. 4. 2017]
Dostupné z: <https://www.indexmundi.com/facts/indicators/SI.POV.GINI/map/africa>.

INTERNATIONAL PEACE INSTITUTE (2017): *IPI Peacekeeping Database* [online]. [cit. 17.6.2017], Dostupné z: www.providingforpeacekeeping.org.
<http://www.providingforpeacekeeping.org/contributions/>.

NORWEGIAN MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS (2014): *Norway's humanitarian policy*, [online], 56.s. [cit. 8.4.2017]. Dostupné z:

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/humanitc3a6rt20arbeid/hum-report-2013.pdf>.

NORWEGIAN MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS (2016): *Norway's engagement in peace processes since 1993* [online]. [cit. 15.5.2017], Dostupné z:

https://www.regjeringen.no/en/topics/foreign-affairs/peace-and-reconciliation-efforts/innsiktsmappe/peace_efforts/id732943/

PROVIDING FOR PEACEKEEPING (2017): *IPI Peacekeeping Database* [online].

[cit. 3. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.providingforpeacekeeping.org/contributions/>.

SIPRI (2017): SIPRI Military Expenditure Database [online]. [cit. 16.5.2017]. Dostupné z:

https://www.sipri.org/databases/milex_

THE CORRELATES OF WAR PROJECT (2010): *Resort to War: 1816 – 2007*.

[cit. 22.4.2017]. Dostupné z: <http://www.correlatesofwar.org/data-sets/COW-war>

THE RESIDUAL SPECIAL COURT FOR SIERRA LEONE (2017): *The Special Court for Sierra Leone Its History and Jurisprudence* [online]. [cit. 19. 6. 2017] Dostupné z:

<http://www.rscsl.org/index.html>.

UNITED NATIONS (2000): *Facts and figures* [online]. [cit. 4. 5. 2017] Dostupné z:

http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unomsil/UnomsilF.html_

UNITED NATIONS (2003): *Facts and figures* [online]. [cit. 3. 5. 2017] Dostupné z:

http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unosom1facts.html_

UNITED NATIONS (2005): *Facts and figures* [online]. [cit. 3. 5. 2017] Dostupné z:

<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamsil/facts.html>.

UNITED NATIONS (2008): *United Nations Peacekeeping Operations Principles and Guidelines*[online]. [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné z:
http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/capstone_eng.pdf

UNITED NATIONS ©1945–2017a: Current peacekeeping operations. *Peacekeeping* [online]. [cit. 20. 4. 2017] .Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml>.

UNITED NATIONS ©1945–2017b: *Peacekeeping operations* [online]. [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/>.

UNITED NATIONS ©1945–2017c: *Post Cold-War surge*. *Peacekeeping* [online]. [cit. 2. 1. 2017] Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/surge.shtml>.

UNITED NATIONS 2017: *Facts and figures* [online]. [cit. 15. 6. 2017] Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmis/facts.shtml>.

UNITED STATES INSTITUTE OF PEACE (2004): *Certificated course in Conflict Analysis* [online]. [cit. 25. 3. 2017] Dostupné z: http://online.usip.org/analysis/2_6_2.php.

WORLD BANK (2017): *World Development Indicators database* [online]. [cit. 29. 4. 2017]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/data-catalog/GDP-ranking-table>.

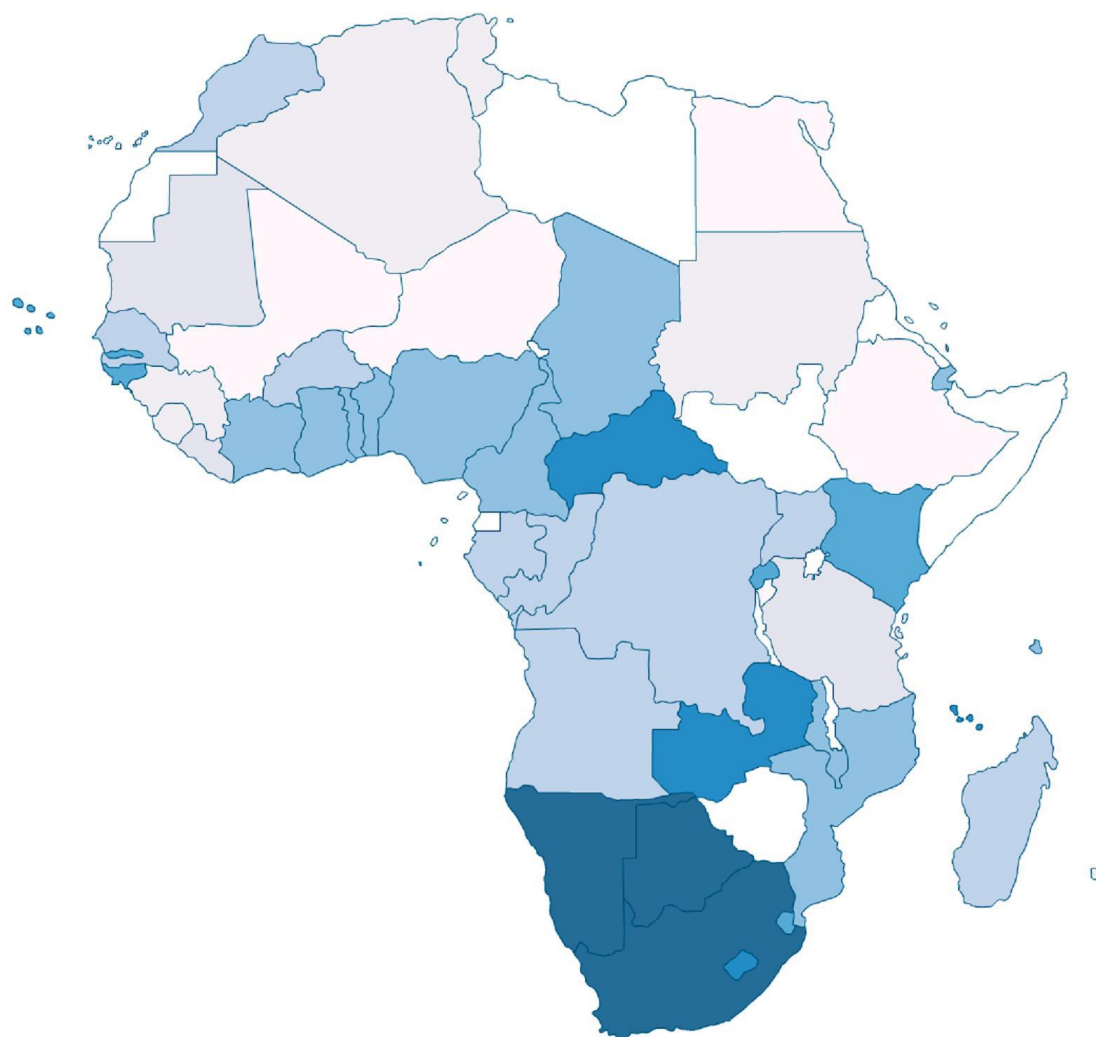
Přílohy

Příloha 1 Mapa působení Norska v konfliktech mimo své území

Zdroj: Norwegian ministry of foreign affairs, 2016, mapa vytvořena pomocí https://www.amcharts.com/visited_countries/.

Příloha 2 Rozdělení států Afriky na základě Giniho koeficientu

Zdroj: Index Munid 2017.

Příloha 3 HDP na osobu Afrických států za rok 2015 v miliardách USD

Zdroj: World Bank 2017.